

Legjobb és leghirvesebb pipere hölgypor: a **La VELOUTINE** Kétféle Rizopor BISMUTTAL VEGYITVE **CH. FAY, ILLATSZERÉSZ.** PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Dr. Lengyel nyirfabalzsam kir. szab. Svédhonra. Már magában véve azon növényi nedv a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzsét megfürjük, emberemlékezt óta mint a legkiválóbb szepítőszert volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasításai szerint balzsammá alakítatik át, csak akkor nyer igazán csodálatos hatást. Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, már másnap csaknem észrevehető pihékelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehére és gyöngédde válik. Ezen balzsam kismintja az arcon a ráncokat és himlőhelyeket, ifjú arczsín, a bőrnek fehérséget, gyöngöséget és üdéséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt eltávolítja a szepőt, májfoltot és anyajegyeket, orrvérzést, bőrtörést s a bőr minden más egyéb tisztálanságát. Ára egy korsónak használati utasítással 3 korona. Kapható minden jobb gyógyszerüzletben.

A nyirfabalzsam által puhává lett bőr konzerválására ajánlatos ezzel egyidejűleg a **Dr. Lengyel-féle** 9135 **Opo-crémet** használni. Egy félegy 1 kor. 20 fill. A **Dr. Lengyel-féle Benzoe-szappan** a legalkalmasabb higiénikus szappan, mely a bőrtényévé és fehérré teszi és hivata van a balzsam jó hatását fokozni. Egy darab ára 1 korona 20 fillér. Főraktár Magyarország részére **Török József gyógyszerüzlet**, Budapest VI. ker., Király-utca 12. és Andrássy-ut 29. szám.

Kopaszfejűség gyógyítása. Akadályozza a haj kihullását, elhajítja a sűrűt és viszkét. Megadja a kopasz fejnek ismét dús hajnövést, szemöldökét és pillaszorát. **Próbaszállítás ingyen.**

Mines többé mentés sürke, hajkihullás vagy kopaszág miatt. Walker N. asszony, 18 Haven St., Grimsby, Eng.: „Egy kopasz folt, mely régóta volt, újra hajjal szépen benőtt.” F. B. asszony Everett, Iona villa, Turbeck Terrace Road, Eng.: „Husz éven át hullott a hajam és csak annyi maradt, mint egy kalap karimája. Most pompásan és sűrűben nő és az On szere valóban csodálatos.” G. Bunce úr, 32 Richardson St., High Wycombe, Bueke, Eng.: „Kellemsen meg vagyok lepve konstátálhatni, hogy a Foso-szer három heti használata után hajam újra nőni kezdett. Ajánlom ezt a gyógyszerkezelést összes barátainknak mint egyetlen hatásos gyógymódot a haj újra-növésztése végett.” E szer ezeket gyógyított és senki se féljen, hogy a legkevésbé ártalmas volna. Senki se kényserithetünk, hogy higjen nekünk. Hanem kérjen bárki egyszerűen egy ingyen-próbát és győződjék meg maga annak csodaszertü hatásáról. E szer a viszkétet és sűrűt is gyógyítja, mi a kopaszodásnak biztos előjele, és egészségesben és erőben tartja a fejbőrt. Továbbá visszaadja az ősz hajnak természetes színét és növeszt új szemöldököt és pillaszort. Ha nevéhez és lakcíméhez egy 10 filléres levélblyeg portoképen mellékel és azt az „Altenheim Medical Dispensary, 3455 Butterfield Building, Cincinnati, Ohio U. St. o. A.” czim alatt elküldi, a csodálatos szerből egy ingyen-próbát kap bérmentesen. 9170 Tessék figyelembe venni, hogy a levélporto Amerikába 25 fillér. Sziveskedjék nevét tisztán és lakcímét teljesen megírni, hogy ne történhessék tévedés.

A női szépség elérésére, jükdletésítésére és fentartására legkiválóbb és legbiztosabb a **MARGIT-CRÈME**, mely vegytiszta, sem higányt, sem ólomot nem tartalmaz, teljesen ártalmatlan. Ezen világírú arczkénöz pár nap alatt eltávolít szepőt, májfoltot, pattanást, bőrtörést (Mitesser) és minden más bőrhaj. Kismintja a ráncokat, redőket, himlőhelyeket és az arcot hófehérré, simává és üdévé varázsolja. Ára nagy félegy 2 kor., kis félegy 1 kor. Margit hölgypor 1 kor. 20 fill., Margit szappan 70 fill., Margit fogpép (Zahn-pasta) 1 kor., Margit arcvíz 1 korona. Hamisítványok bíróság üldöztenek. Postán utánvételre vagy a pénz előzetes beküldése után küldi a készítő: **Földes Kelemen gyógyszer Arad.** Budapesti főraktár: **Török József** gyógyszer. Király-u. 12. és Andrássy-ut 29. — Kapható minden gyógyszerüzletben.

Legkedveltebb, legjobb hajfestőszer a **MELANOGENE** fekete és barna színben. Ezen kitinó és ártalmatlan készítménnyel haját, szakált, bajuszt pár percz alatt feketére vagy barnára lehet festeni. A szín állandó és a természetes színtől meg nem különbözethető. Ártalmatlan és alkalmazása igen egyszerű. Nem piszkít. Ára 2 kor. 80 fillér. 9057

POCKET Telescope Új optikai készülék, melynek segítségével rövid távolságra, mélyre nézve lehet látni. Emberek, állatok stb. igen nagy távolságra is felismerhetők. Nélkülözhetlen, ugy katonatiszteknek, vadászoknak, erdőszelvények, turistáknek valamint kirándulások alkalmával. A Pocket távcső a melléknyomokban való hordásra van összerakítva és egy ólmus szerkeszt segítségével bármely szalagra és riporterre hordható. Ára darabonként a pénz előzetes beküldése mellett 2 K 40 fill. franco. Utánvétel a pénz előzetes beküldése mellett 2 K 40 K. Portó külön számítatik. **KANN IGNACZ, Wien, II., Nickerlgasse 3.** 9172

FENYŐHÁZA.

A magyar államkincstár tulajdonát képező klimatikus gyógyhely, ellátva modern vizgyógyintézzel. A kassai-óderbergi vasút mentén. Liptómezőben fekszik a tengerszín feletti 450 mtr. magasságban, hatalmas fenyvesektől körülvéve. Valamennyi kárpáti gyógyhely közül a legenyhébb éghajlatu s így temperált subalpin levegője vérszegény gyermekeknek s ideggyöngye betegeknek elsőrendű gyógytényezője. A vizgyógyintézetet állandó fürdőorvos vezeti. A közönség rendelkezésére áll négy kinstári s egy magán szálloda, kényelmes berendezéssel. Diszes uzoda, lawn-tennis terek, tekepálya és kényelmes sétautak. Vasúti állomás, posta, távirda és gyógytár helyben van. Prospektusát a fenyőházi (Liptó m.) m. kir. erdőgazdálkodás szolgál. 9218 **A fürdő kezelésége.**

CHOCOLAT SUCHARD schmeckt am feinsten

IBOLYAILLATOS MANDOLA KORPA a bőr finomságot tisztítja és megtartja az arcz élénk és üdö kinezését. Tökéletesen alkalmas a szappannal és az arcz mosásra. **KIZÁRÓLAGOS KÉSZÍTŐ: A. Matsche & Co. BECS, I. LUGECK 3. SZ.** 8993

Kwizda-féle szab. szorító-szárvédő-szallag gummiból. A szab. szorító-szárvédő-szallagok szürke, fekete, barna és fehér színben 4 nagyságban készülnek és pedig bal- és jobb lábakra. A szorító a-b-nél mérvé: 20-22 cm. átméret. megf. 1. sz. nagys. 23-24 " " " " 2. " " " " 24-27 " " " " 3. " " " " 27-30 " " " " 4. " " " " **A szab. szárvédő-szallagok árai:** Szürke színben öbönt 1 sz. 5 k 50 f., 2 sz. 5 k 90 f., 3 sz. 6 k 40 f., 4 sz. 7 k 30 f. — Fekete, barna és fehér színben: 1. sz. 5 k 50 f., 2. sz. 6 k 40 f., 3. sz. 6 k 80 f., 4. sz. 7 korona 70 fillér. **Kwizda-féle szab. védői gummiból lólábak számára.** Képes katalogus ingyen és bérmentve. FORAKTAR: 8845 **KWIZDA FERENCZ JÁNOS** es. és kir. ostr.-mag. kir. román és bolgár hercegi udv. szállító Kerületi gyógyszerüzlet Kornenburg, Bécs mellett.

Császárfürdő Eleftrangu. E kénesvízű gyógyfürdő, pártalan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel, pompás ásványvíz uzodákkal, kő- és kádfürdővel. Prospektus ingyen bérmentve. **BUDAPESTEN 8918** **téli és nyári gyógyhely.**

UJ! CRÈME SANS GRAISSE UJ! Pár nap alatt minden arcot fehérré, illés és szepőt. Ára 1.20 kor., szappan 1 kor. **Dr. KOVÁCS KÉZPASZTÁJA** (csakis fűthold alakú vőljegyzetű való) 3 nap alatt minden kezét gyöngédde és fehérré varázsol. Egy félegy 1.20 kor. Használva szappan 1 kor. **KÁRPÁTI IBOLYAILLAT** a legdivatosabb és legkedveltebb parfüm. Ára mintasüveggel szép dobozban 4 korona. Kapható minden gyógyszerüzletben és gyógyszerkereskedésben. Fő- és szétküldési raktár: **Dr. KOVÁCS ERNŐ** gyógyszerüzlet és illatszergyártó Budapest VI. Gyár-utca 17. Megjelent „Tollent-titkok” kívánatra ingyen és bérmentve.

29. SZÁM. 1901. BUDAPEST, JULIUS 21. 48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG (a Világkronikával) egész évre 16 korona, félévre 8 * A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) egész évre 10 korona, félévre 5 * Külföldi előfizetésekhöz a postallag meghatározott vitéldij is csatolandó.

AZ ARATÁS.

Az ARATÁS nagy munkája első rendű fontosságú minden földmívelő országra, így hazánkra is; hiszen ennek az eredményétől függ jórészt, vajjon a jövő termésig jöjjét vagy inség lesz-e, s egy teljes esztendeig boldog megelégedés vagy kínzó aggodalom jut-e osztályrészül a nép millióinak? Nem hiába nevezi a magyar nép a búzát s általában a gabonát „élet”-nek, — mert leggyakrabban így emlegeti, — hiszen valójában ez tartja fenn az életet, ez a gyökere, legfőbb alapja nemesak az egyese, hanem államok életének, haladásának is.

És mennyi minden veszedelem fenyegeti ezt az „élet”-et, míg a vetés idejétől kezdve eljutunk az aratásig! Már ősszel elkezdődik: Nem lesz-e szárazság, korai fagy? Télen nem pállik vagy nem fagy-e ki, a mezei egerek nem teszik-e poosékká? Tavasszal megint nem lesz-e sok, vagy kevés az eső, kései fagyok nem köszöntenek-e be? Aztán nem jön-e rozsa, hesszeni légy, drótféreg vagy egyéb s a mind ezeknél pusztítóbb csapás: árvíz, vagy jégverés? S ha mindezeketől megszabadult is: nem jön-e utolsó pillanatban a félelmes megszorulás? Hát bizony nemesak sok munkába, költségre

kerül, míg a gabona kasza alá megéri, hanem sok, nagyon sok nehéz aggodalomba is. Nem esoda hát, ha olyan megelégedés és öröm lepi el a gazdaember szívét, midőn éles kaszával neki láthat az áldás betakarításának. Ezért minden mezei munka közt az aratás a legfontosabb, mondhatni a munkák ünnepe. S mikor ez a nagy munka megindul, valóságban bámulatosan is dolgozik a mi népünk. Még alig pitymallik, még a pacirták is alig kezdenek ébredezni, már az aratók talpon vannak, fonják a kéveket, élesítik a kaszát s állanak neki a tábláknak, melyek mesés gyorsasággal dőlnek rendekbe suhogó csapásai

REGI ARATÓ-ÜNNEP. — AGGHÁZY GYULA RAJZA.

alatt. A mi pár órával előbb még talpon állva ringatva szemtől, harmattal nehéz fejt, most ott hever hosszú rendekben, majd kévékben, keresztben a letarolt, szürös, kopár tarlón.

Ilyenkor leghosszabbak a napok, de azért rég letűnt már a nap a nyugati égen, a számtalan tücsök rég megkezdte esti dalát s az arató még most is fáradhatatlanul ott dolgozik, hullatja verejtékét bőven.

Négy-öt órai alvás, vagy ennyi sem a nehéz munka után. S ez így megy két-három hétig, vagy tovább is, szakadatlanul.

Ezt így, csak a magyar munkás bírja ki. Lehetnek a nyugati nemzetek munkásai közt, a kik kitartóbbak, türelmesebbek az aprókos dolgokban, s a kik az év semmi szakában nem hevernek, de olyan bámúlatos erőt, mint a magyar arató-munkás, nem fejt ki egy sem. Ebben csak egy versenytársa van még: a magyar kubikos.

S a ki az ő, lankadatlan erő eme nyilvánulását látja, azt hihetné, hogy ezek az acélizmú emberek legalább is hússal, borral táplálkoznak, pedig hát épen húst esznek legkevesebbet, bort még épenséggel nem isznak, vagy csak kivételesen. Kenyér, szalonna, kása, tarhonya, vagy egyéb tészta a mindennapi főlevesgük, rá pedig víz, sok víz.

A ki maga gazdája s maga fogja meg a kasza nyelét, az hetenként egyszer-kétszer húst is eszik, leginkább füstölt disznóhúst, a mit ekkorára takargatott meg a gondos gazdasszony s most megfőz savanyú lével íspékesnek vagy zsufásnak. De bizony a kik urasághoz szegődnek, azok már csak a «konvenczió»-val érik meg, a mi tarhonya, kása és szalonna.

És csodálatos, hogy a munkás, roppant nehéz dolga mellett is, tán soha sem olyan vig, mint épen aratáskor s ha maga komolyan vágja is elől fényes kaszájával a rendeket, de a nyomában járó marokverő népség, sokszor rá-rá kezd a vig danára, este pedig sok tréfálkozásnak kell még végbemenni, mielőtt a fáradt munkások a jól megérdemelt nyugalomra hajtának fejüket.

Úgy önkénytelenül is éri most mindenki, hogy az elmúlt ős, tél, tavasz sok aggodalmi elszállottak s ime itt van már markunkban, a mit az Isten adott. Habár bizony még addig, míg a cséplés végbe nem megy s a szem zsákba, magtárba nem kerül, — sok történhetik; de mégis, ha már aratásig jutottunk, van oka az örömmnek, a mi egyelőre mindent felejtet, még az adó-végrehajtót is, a ki, sajnos, szintén erősen várja már a cséplő-gépek megindulását.

S ilyen örömteljes dolog levén az aratás gazdára, munkásra egyiránt, nem csoda, ha eme nevezetes munkát századokon át meg szokták ünnepegni egész a legutóbbi évekig, midőn a roszt gazdasági állapotok s a felmerült szociálizmus elvették a gazdák kedvét tőle s némelyek vagy egyszerűen megszüntették, vagy pedig megváltoztatták valamivel, s így napjainkban már úgyszólván feledésbe ment ez a régi szép szokás, s eltűnt a kedélyes, patriarchális élet ezen maradványa is annyi sok mással együtt.

De kilitás van rá, hogy újra feléled.

A mindenre kiterjedő figyelő Darányi Ignác földmívelési miniszter legújabban mozgalmat indított meg a régi aratási ünnepek visszaállítására érdekében. S remélni lehet, hogy szózata nem lesz kiáltó szó a pusztában. A gazdák maguk is belátják, hogy mennyi erkölcsi értéke van a szép ősi szokásnak, mely nem csak elismerése, jutalma a munkás nehéz fáradozásának, hanem az ellentétek elsímitására s a rideg üzleti szellem enyhítésére is nagyon alkalmas; és mely gazdát, munkást, mint egymásra utalt, egymást szeretni, becsülni hivatott

testvéreket, embertársakat ismét közelebb hoz egymáshoz, mint mindenik javára hajdanában volt.

A SZEGÉNYEK HÁZA.

Mikor a nap a föld határán,
Elűzve álmat, megjelen,
Munkámba néha erre tartok,
E nagy ház mellett, csendesen.
El-elnezem, milyen mogorva:
Sötét ablakkal van tele,
Mily szánalmas a némaság itt,
Szegények háza a neve.

És a nagyváros teki-za-népe
Közönyösen tekint régi,
Hogy itt nap-nap után halottal
Kocog a gyászkoosi-kerék.
Egyszerű fekete koporsó,
S bent egy szegénnyel kevesebb.
A kapuban már lesve várnak,
Helyét vajjon ki kapja meg!

Igy megy az egyik s jó a másik,
Mi jelzi még, hogy élnek itt,
Meg a tavasz, a szép, az áldott,
A mikor a virág kinyit.
A tágas udvaron a fákat,
(Terebélyes vadgesztenyék,
Napsugár csókja kifakasztja,
S illatban fürdik meg a lég.

És szinte futva, szinte vígan
Jön a sápadt embersereg;
Ki nem lát, ki süket, ki bésza,
Ki púpos és mind, mind beteg.
Sétálgatnak, de nemsokára
Csak megtelik ott mind a pad.
A gesztenyéről csendbe, halkán
Rájuk virágok hullanak.

De szemek a ránczos arcban
Fényes könyek közt távadnak;
Melyök nem gondol tavaszára;
Virág nyitván fejk felett!
Óh mennyi elszállt, édes álom,
Óh mennyi terv, mely romba dől! ...
A kalapom' szememre húzom,
És sietek e ház előtt.

Az nap aztán nem megy a munka,
S álmodni, jaj, dehogyan merek;
Valamitől tartok remegve,
Mint a megvert, félnék gyerek.
Csak este, mikor kis szobánkban
Boldog feleségem fogad:
Akkor száll el lassan szívemről
Az a nyomasztó gondolat.

Havas István.

INGÓ TALAJON.

Irtó ifj. Wlassics Gyula.

Hosszú barangolás után, egy tiroli erdőben fáradtan pihentem le az út szelére. Nem messze onnan, a hol a Syll tajtékja zúg s hol a világ egyik legfestőbb városa, Innsbruck terül el, hófötte bérczek lábánál.

Hallgattam a sötét fenyveserdőn keresztül-szivóltó szél zúgását és néztem a karcsú fasudarakat, a mint árbozokként himbálóznak a magasban.

Elmerengtem, mikor útítársam szava fölra-zott:

— Erre ritkúl az erdő, — szölt, — itt lesz valami házikó, a hol megpihenhetünk.

Sietve ugrottam föl. Valami előérzet sejtette velem, hogy érdekes szórakozás vár reám: a néppel való közvetlen érintkezés. Szeretek belelátni a nép lelkébe. Csodás tükör az, melyben az őstermészet képe tükröződik.

Tirol népe különösen érdekelt. Ritka vallásos, becsületes, jámbor embereknek tartják őket. Minden útkanyarulatnál feszület vagy kápolna, tele aggatva az ájtatos hívők virágkoszorúival.

Milyen hát a gondolkozásmódjuk, a lelki-világuk?

... Elértük a tisztást. Kényelmes, emeletes parasztház állott rajta. Előtte hosszú faasztal, mely körül kis társaság ült. Azok, a kiket kerestem: a nép emberei.

Úgy látszott, hogy megzavartuk a társalgást. Legalább elhallgattak valamennyien. De volt köztük egy fogatlan anyóka, a ki nem bírta sokáig a csendet, s ha másról nem, legalább a jó időről kockázatotot meg egy-egy észrevétel. Ezenközben tűnt ki, hogy az anyókanak egy foga még él, sirva a jó idő után, mikor még többen is voltak odabenn. De az anyóka meg nem szűnt koptatni ezt az egyet.

Annál jobban hallgatót a munkásember, a ki egy nagy fekete kenyér szeleteit fogyasztgatta szűnni nem akaró buzgalommal. Igen mogorván nézett maga elé. Csak nagy nehezen vettük ki belőle, hogy a nem messze levő gyárban dolgozik, lenn a völgyben. Nyilván onnét jött nem rég.

Ez asztalnál még két kis leány ült. Mind a kettő szőkehajú, mind a kettő kékszemű. És mosolygott is szünet nélkül mind a kettő. De a világejt sem mukkantak volna meg. Csak szemzgették sunyi módon az asztal alól a szép piros epret, a mit az erdőn szedtek a kötényükbe.

Ezokról nagy lelki gyönyörűséggel mesélte el az anyóka, hogy az ő legfiatalabb csemetéi. Összevéve pedig tizenkét gyermeke van, fű és leány vegyest. Háromszor ikrek voltak. Mint ezek is.

Lassanként azonban még megjelent öt-hat apró alak, a mint a teheneket hajtották a legelőről. Valamennyi városi gyerek. Erősödni adták oda őket a tiszta hegyi levegőre. Jót is tett nekik. Majd hogy ki nem csattantak a piros egészségűtől.

De figyelmemet egy közeledő új alak vonta magára. Föltűnő jelenség. Meggörnyedt, de mégis magas termet. Galambosz, göndör fürtök alatt ifjú, lángoló tekintet. Csak valami idegen tűz, valami rejtélyes nyugtalanság ne zavarta volna a nagy fekete szempár okos kifejezését.

Megszólalt. Hangja csegett, de szomorúság rezgett rajta keresztül.

— Anyóka, van-e szállás az istállóban? Van-e széna számomra a földön? ... Mert az az én nyughelyem, az az én lakásom. Mindennap máshol ... Az istálló szénáján ...

És mélabúsan körülnézett, míg ajka különös mosolyra húzódott. Aztán fürkésző tekintet vetett ránk. Nem tudom miért, — de én féltem tőle, és odébb ültem, mikor mellém telepedett egy száraz fatörzsre. Nem bírtam ki azt az átható és mégis olyan réveteg tekintetét.

Csak a mogorva munkásnak nem tűnt föl az érkezett komor alakja. Szelte tovább csendesen a kenyeret és bámúta mereven a lemenő nap fölött keringő rózsafelhőket.

Az öreg mély sóhajással panaszkodni kezdett.

— Hiába! nehéz már a járás. Öreg vagyok. Fáj minden tagom. Különösen ezt a jobb karomat nem bírom. Hiszen e miatt kellett kiállnom a munkából is. A mivel addig a kenyeret kerestem, — a zakatoló gép törte össze. Azóta olyan, mintha nem is az enyém volna.

És csakugyan mereven és mozdulatlanul lógott le a karja, mint valami idegen, élettelen test.

— Csak legalább jól bálnának velem! ...

folytatta keserűen, — tegnap is, bizony ... bizony ... de mit röstelkedem? Kidobtak tegnap is. Bányák is azok, puha párnák között, jól fűtött szobában, hogy odakünn éhezve fázik valaki, és nincs, hová fejét lehajtania ... Mert bizony istálló se kerül mindig ... Eh, — fejezte be indulatosan, — arra való a korhadt fa, hogy kidüljön! ...

Csend támadt ezekre a szavakra. Megdöbent, néma csendesség. Csak az az állandó, zürzavaros bűgás hallatszott, a mely akkor a legerősebb, ha legnagyobb a némaság.

Bűg folytonosan, bűg szünet nélkül. Rajta van a sötét fenyveserdő ijesztő magányán.

Mi vajjon ez a hang?

Ezer élő rovar, ezer ropkódó bogárka nyüzgése talán, láthatatlan sűrű ágai közül milliója? Vagy a néma mindenség végtelen ürének kongása?

Nem tudom. Csak hallgatom áhitattal, mint az örök természet szünetlen imádságát ...

Hallgatom, hallgatom ... De ime, szűnik a tompa zsongás. Belévegyül lassanként valami más is. Valami édes, lágy zene, mely mintha nem is a lombos fenyők sűrű ágai közül rezegne felém, hanem onnan fölülről jönne. Mintha távol felhők között húznának valami ezüstes-göngyül lelkharangot. Mind erősebb lesz. Hallom a dallamot is már. Édes izgalmat érzek minden idegemben. Kéjes borzongás fut rajtam keresztül. Csak egy dallam van, mely így tud lelkesíteni, melynek hangjai ily ékesszólón beszélnek a szívhez: a *Marseillaise* tüzes, hatalmas dallama.

... De honnan e hang?

Oly különösnek tetszik itt, itt a békés parasztház előtt, a mint a véres csaták harci riadója leereszkedik a csendes mélységbe, mint valami kóválygó keselyű. A mint a nyugalmas völgyön keresztül reszket, mint a csatára hívó trombita hangja.

... A mogorva gyári munkás fűtyölte önkénytelenül. A ki görnyesztő testi munka mellett tölti életét, a ki lélekelő gépszörnyetegek zakatolása közben szerzi a fekete kenyeret. A ki gazdagnak látja és — boldognak hiszi az «ur»-at.

Összerázkódtam. És néztem a mogorva kifejezésű arcz ezer ranczát, a komor szem melázó, vágyakozó tekintetét. És azt a vadul villogó szikrát: egy ijesztő lidérczényt benne. Mit lát vajjon most? Vért? Ágaskodó paripákat? Csatazajt? Ágyűdörejt? Kifosztott gazdagokat és meggazdagodott szegényeket? ...

... És inkább egy új forradalom rémképeit lássa, inkább a képzelme álma vadítsa, mint a megdöbentető való, mely e perczen szeme elé tárul.

Rongyos öreg koldus vánszorog elő az istállóból. Harmadnapja adott ottan szállást a kóborlónak az anyóka. Azóta nem tudta folytatni a nyomortársaság vándorútját.

Erőtlenül hanyatlik le a löczára. Lehajtja fejét és üveges szemmel bámúl maga elé, míg ziháló melléből hörgő, siri hangok törnek elő ...

... Elhallgat a dal. A mi emberünk keserű kifejezéssel néz a hörgő koldus összeesett, kiaszott testére, melyről egy-két színehagyott ringy-rongy lefeg csak.

— Tudja-e, mit fűtyölt? — kérdeztem némi ünnepélyességgel, félbeszakítva a megdöbentető csendet.

— Hogy tudom-e? — felelt sértődött önérettel a munkás, — hát persze, hogy tudom. Van egy kedves könyvem, régi, fekete kötésű; abban le van írva a forradalom egész története. Ha jó napot akarok csinálni magamnak, hát

csak azt olvasom. Vissza is jön még az a kor. Vissza kell jönnie! Megint lesznek Dantonok, Robespierrek és akkor talán jobb dolga lesz a szegénynek is, — végezte, szánakozva nézve a haldokló koldust, a kiben talán jövője képét látta.

A göndörhajú ősz utas figyelmesen hallgatta pártfelének izgatott beszédét. Helybenhagyólag bölíntgatott főhéhér fejével, s arczának kifejezése mindinkább átszellemült.

— Nem csüggedünk! — kiáltott, — eljön még az a kor! A prófétái itt vannak már, csak a messiása hiányzik. Az ő útját egyengetem én is. Le akarom szakítani azt a sötét fátylat, mely a nép szemét vak éjbe burkolja! Hiszen csak mesterséges ez a borzasztó sötétség. Ha a legmagasabb hegyekre kerülök, vagy a legsötétebb völgyek rejtekeibe, és a néppel öszintén, négszemköt beszélhetek, látom, hogy bennök is az a vágy, a mi én bennem, azoknak a gondolatoknak a csirája van oda beolva, melyeket én terjeszték! És terjesztem azokat minden erőmből, melyet a szent meggyőződés szerez!

Az öreg hevesen beszélt. Hangja reszketett és szemében megint ott villogott az a veszedelmes fény, melytől megijedtem.

Alig jutottam szóhoz a csodálkozástól. Bámúltam hol az egyiket, hol a másikat. Másztam. Oh, egészen mást.

... Szél támadt hirtelen.

Szétszaggatott felhőrongyokat csapdosott a szilárdan dacoló szirtekhez. Rohant keresztül az erdők tengerén és hegyről-hegyre, völgyből-völgybe zúgott.

És most nem az örök természet hatalmas szavát hallottam benne, mely ezer rejtelméről, ezer sejtelméről regél, hanem millió nyomor fájdalom s óhaja sirt belőle szánalmasan ...

És mintha inogni érezném az erdő puha bársonytalaját. Mintha forrongana az ősi föld. Mintha dübörgés, robbanás zürzavaros hangjait hallanám, s a régi romokon leégett gyárak és leégett paloták sötét füstgomolya között kialakulni látnék egy új világot ...

Agyrém ez? Izgatott elme rövidéletű szüleménye? Szétfoszoló, mint a delibáb hazug játéka? Tűnékeny, mint az álom játszi jelenése?

És ime, mintha viharos tenger fölött fehér vitorla száll, vagy varjak között szelíd galamb, a képzelt rombolás vad robaja közé harangszót hoz a völgyből a szél. Édesen csendülő, mélabús harangszót, egy távoli templomtoronyból ...

Feláll az ősz, roszt kalapját levéve. A mogorva munkás is, az anyóka, s valamennyi gyermek. A haldokló szívébe is vigasz száll, s míg az imádság tart, a hörgés mintha szünnék ...

És a ki előbb a *Marseillaise*t dalolta Robespierrel álmódott, az őszinte áhítat töredelmes megnyugvásával imádkozik:

— Legyen meg a te akaratod ...

És a ki előbb út Messiasról beszélt, halk hangon, bűnbánó uttagással rebegi:

— Bocsásd meg a mi vétkeinket, a miképen mi is megbocsátunk ...

AZ ALAGÚTAK VESZÉLYEI.

Csodával határos az a bizalom, melylyel a nagyközönség a vasuti technika biztonságával szemben viseltetik. És nem lehet tagadni, hogy ez a bizalom túlnyomó részben jogosult is. De azért nem szabad, hogy elvakultá tegyen úgy a szolgálat, mint a közlekedés képzelt tökélyei iránt. Nem minden vasuti baleset származik vétkes gondatlanságból. Vannak veszélyek, melyeket eddig nem sikerült legyőzni a tudomány-nak sem.

Különösen közeli a veszély p. o. a nagyobb alagútakban, és pedig nem csupán építetéseök

ideje alatt. Kétségtelen ugyan, hogy p. o. a gotthardi alagút fűrészi ideje alatt nagyfokú halandóság tört ki a munkások között s bizonyos súlyos természetű ragályos bélbaj erősen szedte áldozatait, a mit épen ez okból azóta gotthardi anemiának kereszteltek el az orvosok.

Az első veszély ez alagútak magas hőmérsékében áll, mely az egymást követő vonatok átrobogatásával szinte tűrhetlenné emelkedik. Az alagútak hőmérséke azok hosszától, s a fölöttük emelkedő hegytömeg magasságától függ. Legmagasabb a megnyitás idején, s az első évek alatt fokozatosan alászáll, míg oly fokot ér el, mely az év minden szakában változatlan marad. A gotthardi alagútban például a megnyitás idejében 30 Celsius fok volt, mely az első évben 23 fokra s a következő évben 22²⁰ fokra csökkent. Ezt a tűneményt a hegy sziklatömegei lassú kihűlésével hozzák kapcsolatba. A Fréjus alagútban már 19 és 20 fok között változó állandó hőmérsékletet értek el.

Minden vonat, de különösen a nehéz teher-vonatok, melyek kettős lokomotiv-erővel, mérsekelt gyorsasággal haladnak, hozzájárulnak az alagút légmérséke fölhevítéséhez. Ha aztán, mint gyakran megesik, a gőzgép füstjét nem söpörheti ki a légáram, hanem fennakad és mind sűrűbbé tömörül minden új vonat után, akkor a hőmérsék aránytalanul magasra emelkedhetik s 30–40 fokot is elérhet, a rendelkezés felül.

Igy aztán 50–65 fokos hő is támadhat, melyet az ember nem bír ki sokáig, még ha nem járul is hozzá a kifejlő szén-gáz mérgező hatása. A vízgőzzel telített környező levegő akadályozza a vérnek kigőzölges által való lehűlését, minek következtében sűrűsödés, élmégyés, ájulás áll elő, sokszor hirtelen összeeséssel.

Hasonlít ez a napszűrőshöz, a mi rendkívüli melegben nem ritkán fordul elő. A veszély az útazó személyzetre nézve nem nagy, mert ha friss levegőre érnek, minden baj elmúlik. De komoly a dolog azokra a munkásokra nézve, kik az alagútakban foglalkoznak. És még komolyabbnak tűnik fel, ha meggondoljuk, hogy — mint fentebb érintettük — a hőmérsék emelkedésével egyidejűleg az égésből származó gázok általi mérgezés lehetősége is előáll.

Minő gázok lehetnek ezek? Olyanok, a melyek a levegőben égő szén folszabadult atomjainak a környező levegő molekuláival való egyesüléséből származhatnak. Már pedig tudni kell, hogy egy atom szén lekötött egy vagy két atom élelyt. Utóbbi esetben, mely a gyakoribb, egy ismert test, a szénsav áll elő, mely a vízben feloldva, annak csipős ízt ad; így származnak a legkülönbözőbb savanyú vizek. Mérges hatása ennek is van, de csak csekély mértékben, a mit bizonyítanak a különösen nyáron nagy mennyiségben fogyasztani szokott szénsavas italok.

De egyesülhet a szén-atom csupán egy atom élelyvel is s akkor egy szín, iz és szag nélküli, de belézésre rendkívül veszélyes gáz áll elő: a szénéleg, melynek mérges hatása már kétszázszorta nagyobb a szénsavénál.

Az pedig, hogy a két gáz közül melyik álljon elő, a szén rendelkezésére álló levegő kisebb-nagyobb mennyiségétől függ: Ha a szén lazán van felhalmozva, úgy, hogy közötté szabadon járhat a levegő, akkor a levegő elegendő bősége miatt csak szénsav képződik. De ha a szén tömötten összeáll, úgy, hogy nincs elég ventilációja, akkor a fenékén levő szabad szén-atomok nem találhatnak elegendő lekötési való oxigént, hogy szénsavat hozhassanak létre, hanem szénéleg áll elő.

Könnyű most ezt a tapasztalati igazságot a vasúti lokomotivokra alkalmazni. A fűtőkázán fenékén rostély van, melyen át a levegő szabadon közlekedhetik. Ámde a nagy széntömegek mellett a léghuzam sohasem lehet tökéletes, a szén-atomok egy részének meg kell elégednie a szénsav képzésére szükséges élely felével, úgy, hogy e füstben mindig marad vissza szénéleg, különböző arányokban, mely 16 ezred-résztől 110 ezredrészig terjedhet.

A mi a többi alkatrészek, a szénsav, levegő, porszem és bizonyos illó anyagok hatásait illeti, azok, mint Giacoso kimutatta, semmi ártalmas befolyással nincsenek az egészségre, ellenben midőn ugyanő a lokomotív fűstjét a levegővel különböző arányokban keverve kutyákkal, nyulakkal, madarakkal belehellette, azok 4–5 óra

ARATÁS.

múlva elhaltak, szénéleg általi mérgezés következtében.

Épen így nincs veszély a nyílt pályán való utazásnál, vagy ha az alagútban a szellőzés kielégítő. De veszélyessé lesz a helyzet, ha egyik vonattól a másikig a füst visszamarad az alagútban, különösen a nemzetközi forgalom nagy erején, a hol a hosszú és nehéz vonatok 20—30 perczenként követik egymást. Ilyen helyeken a nap bizonyos órájában a tartózkodás majdnem lehetetlenné válik. A füst övezete helyenként világos körrajzokban vehető ki, fehér gőzlepel zárja el az alagútát, a hőség néha 50—60 fokra emelkedik, forró víz csepeg a földzetről, az élelvi elemek mind csekélyebb arányokra szorítkoznak s az észrevehetetlen szénéleg mennyisége nőttön-nő néha 16—20 ezredrész arányig.

Ilyenkor a személyzet élete valóban hajszálon függ, s csak az út rövid tartama hártja el a komolyabb szerencsétlenségeket. De a vasúttársulatok jelentéseiből így is elég példát meríthetünk arra, hogy az alagútakba a pályatest javítása végett behatoló munkások, ha a füst-katlanba jutottak, pár percz múlva eszméletlenül rogytak össze, úgy hogy talicskán kellett őket kiszállítani.

Ebben az esetben már a veszély az utazó-

KÉVEKÖTÉS.

motívna, mely Európa legjelentősebb vonalán, a roncoi állomás előtt, teljes erejéből ragadta magával.

Mindezeket az eshetőségeket alaposan csak a villamos erőre való átalakítással lehetne kikerülni. Hiába próbáltak jobb fajta szénrel, coxal, cardiffal tenni kísérletet; ezek még több szénéleget fejlesztettek. Azért az Olaszország és Bécs közti közlekedést biztosító osztrák vasúttársaságok vegyileg olcsóbb minőségű szénrel is beérnek, mert jobban tudják azt kezelni, viszont másutt bizonyos szivattyú-rendszert rendeztek be, melylyel szükség esetén alulról merített levegőt bocsáthattak a személyzet rendelkezésére. Hideg vízzel és gyógyszerekkel is ellátják némely helyt a vonatot. Így a Fréjus alagútban — mert a gotthardi és az arlbergi, mint mondtuk, kevésbé veszélyes, — minden kilométer távolságban, nagy kamrák vannak berendezve friss vízzel, gyógyszerekkel, komprimált levegővel, hő- és légsulymérővel. Esetleges segélyhívás végett pedig telefon is áll rendelkezésre, továbbá bombák, melyeket az utóbbi jövő vonatok elébe vetnek, hogy figyelmeztessék azokat a veszélyre.

Legújabbban az olasz Saccardo mérnök is szerkesztett egy hatalmas ventilátort, mely a pracchiali és gotthardi alagútaknál alkalmazva, már is jelentékeny eredményeket ért el.

Kiss Ferencz fényképei Debreczen környékéről.

A KASZA-KALAPÁLÓ ÉS EBÉDFŐZŐ ARATÓK.

RÉGI ARATÓ-ÜNNEP. — PESZTY ÁRPÁD RAJZA.

ZENÉLŐ KÖVEK.

A legkülönösebb hangszer manapság kétségkívül az, melyet egy Honoré Baudre nevű francia ember állított össze az Indre département egy kis városában. Közongorának nevezi ő maga hangszerét és joggal, mert csupa kövek adják benne a hangot.

Egy nap Baudre úr séta közben véletlenül megütött botjával egy kovakövet s meglepetve hallotta, hogy igen szép zenei hangot ad. Figyelmessé lett a dologra s az az ötlete támadt, hogy nem lehetne-e ilyen széphangú kovadara-

bokat úgy összeállítani, hogy két teljes hangsort adjanak, úgy a hogy a zongora billentyűi. A dolog nem ment egykönnyen, a szép hangú kö nagy ritkaság. Baudre azonban nem csüggedt, sőt a nehézségek csak fokozták kitartását. Úgy látszik, olyan ember, a kinek bőven van ideje és pénze ilyesfélére. Lassanként élete egyedüli céljává lett ez a kutatás. Napról-napra, évről-évre, egyebet se tett, mint gyűjtötte a kovakövet s vizsgálta a hangjukat. Mikor a lakóhelye környékét már kimerítette, mind tovább és tovább ment, nem riadva vissza a fáradságtól. Ha aztán talált egy-egy szép szavú

követ, a mely hangsorában még nem volt meg, leirhatatlan lett, — mint maga mondja, — a boldogsága.

Éveken át talált minden hangra követ, némelyikre többet is, csak épen a hangsort kezdő c-re nem. Hiába kereste az egész környéken, majd egész Franciaországban, nem tudott ráakadni. Áthajózott Kanadába, ott is hiába kereste. Már-már kétségbe esett azon, hogy a hangsort valaha teljessé tehesse, mikor egy nap szülőhelye környékén sétálva, véletlenül talált egy kovát, a mely pompásan megadta az oly rég keresett c hangot. Hogy mily boldoggá tette ez

ARATÓ ÉS MAROKSZEDŐ

HAZATÉRŐ MAROKSZEDŐ LEÁNYOK.

a felfedezés, elképzelheti az, a ki ismeri a gyűjtési szenvedély uralmát a lélek felett. Most már együtt van a hangsor.

Harmincz évnel tovább tartott, a míg végre észlelhető jutott s a mit fiatalon, java erejében kezdett, azt most mint őszhajú aggastyán látja befejezve.

Nagyon különösek ezeknek a zenélő köveknek az alakjai. Majdnem mind hosszúak formájuk, de a legkülönbözőbb dudorodások és görbületek vannak rajtuk; színiük is a legkülönbözőbb a világos szürkétől a feketéig. Az egyik megkövesedett hal, egy másik pedig durván faragott kőkorszákbeli balta.

Az egyes hangok ereje és szépsége különböző. Némelyik erősen, tömören szól, másoknak meg gyengébb, fátyolozott a hangjuk. Általában hasonlít az ezüst harang vagy a kristály hangjához.

A «közongora», a mily roppant fáradságba került összeállítás, oly egyszerű külsejű. Egy vasrudra kétszeres zsineggel vannak felakasztva a billentyűk szerepét játszó kövek s az egész egyszerű állványon áll. Valami kemény tárgyval, pl. kovadarabbal kell megütni a köveket, hogy hangot adjanak. De nem mind egy, akármelyik részüket ütjük meg; egyik pontjukon szebb a hang, a másikon kevésbé szép. Hogy az ember kitalálja, melyik helyen kell a köveket megütni, hogy a legszebb hangot adják, az hosszas gyakorlatot kíván.

Baudre jelenleg a bresti nemzetközi kiállításra vitte közöngoráját, a hol nem csak a nagyközönség érdeklődését költötte fel, hanem a tudósokét is.

NÉPEK HALÁLA.

Az újabb kor története megdöbbentő példákat tár elénk, miként hanyatlának, sőt pusztulnak el a gyökör nagynevű birodalmak egymásután. Szálló ígérvé lett már több évtized óta, hogy «beteg ember» az az állam, melynek holdja másfél századon át lebegett Budavár ormain s melytől félezeredéig retteggett az egész művelt világ. Alig egy pár éve pedig annak, hogy utolsó óceánon túli gyarmatait vesztette el az az ország, melynek királya négy száz évvel ezelőtt legelőször mondhatta el jogosan azt a büszke szót, hogy birodalmában a nap soha sem hanyatlík le. Élénk emlékezetünkben van még mindnyájunknak a szegény lengyelek pusztulása és halálvergődése, látjuk a kis boer népet a végső élet-halál küzdelemben, de még ezeknél is meglepőbb látvány a rengeteg Khina óriás testének megkezdett szétbomlását.

Ily s hasonló szomorúan érdekes tünemények láttára egészen közönségessé és jóformán magától érthetővé lett az a nézet, hogy a népek élete is hasonló az egyes emberekéhez, van gyermekkoruk, férfikoruk, aggkoruk s végül elhalálozásuk.

Egészen természetesnek látszik az ily felfogás. Hiszen a nép is egyes emberekből áll s a népek társadalmi és politikai élete különben is nagyon sok hasonlóságot mutathat fel az egyes emberek életével. S mind a mellett, ha kissé komolyan gondolkozunk, habozva kell megállanunk, midőn a népek haláláról komolyan kellene szólnunk. Hiszen az egyes emberek halála is csak tapasztalati tény, de tudományos alapját még nem vizsgálta meg senki s fogalmunk sincs róla, miért ne lehetne az emberi test sejtjeinek oly módon megújulni, hogy a jelenleg általános tapasztalt változások ne álljanak be? A népek életében azonban még ezeknek az átalakulásoknak módosztatit sem ismerjük, sőt — bármily különösnek látszanék is első tekintetre ez az állítás, — a népek elhalálozása sem mindenkor egészen biztos tapasztalati tény.

Nem lehet például a nép elhalálozásáról szólnunk a hollandoknál és svédoknél, bár kétségtelen, hogy ezek régebben nagyobb történelmi szerepet játszottak. Mint kis államokat természetesen háttérbe szorították az időközben alakult nagyhatalmak, de hanyatlás nem észlelhető náluk sem anyagilag, sem erkölcsileg. De még a művelődés hanyatlásával sem szűnik meg egy nép önálló élete. Kétségtelen például, hogy a régi híres egyiptomi műveltség megszűnt, mivel a népek vagyona által odacsábított hódítók idegen, előbb görög, majd

arab műveltséget terjesztettek itt el, de az egyiptomi nép ma is él még. Görögország régi népéről ugyan teljes joggal lehet elmondani, hogy ma már kipusztult s helyét fajlag is eltérő újgörögök foglalták el, de nem kell felednünk, hogy Görögországban virágzó korszakában is csak a műveltség volt a nemzeti kapcsol. A tényleges államok igen apró jogi testületek voltak s ezekben is száma névze mindenütt túlsúlyban volt a rabszolgák idegen eleme, kiket a görögök maguk sem számítottak a néphez. Mihelyt tehát idegen hatalom alá került a régi görögök országa, egészen természetes volt a felbomlás, de ne feledjük, hogy az csak apró államok szervezeti átalakulása volt, de szorosabb értelemben véve a szót, nem a nép elhalálozása.

Némileg hasonló a római nép pusztulása. Róma eredetileg egy város volt s később is, midőn világbirodalomná lett, az uralkodó elem a város polgársága volt, még ha ezt csak címeként viselte is. Már a régi időkben sem volt ez a polgárság az első hódítók nemzedéke, hanem idegenek rómaiává lett ivadéka, részben pedig az egykori rabszolgák utódai. Ezek fölemelkedése nagyon tanulságos példa a népek életében, annyi inkább, mert nagyon ritka eset, hogy a lesüllyedt társadalmi rétegek ismét felemelkedjenek. Booth híres kutatásai szerint London városának söporedéke egy-két nemzedék alatt rendszeresen hihál s szaporodása kizárólag a felsőbb rétegek, igen sokszor az arisztokraták elzúllott tagjainak idejütése útján történtek. A római rabszolgák fölemelkedésének főoka bizonyára az volt, hogy a görög és más eredetű rabszolgák közt kiváló műveltségű emberek voltak, a kik uruknak tett szolgálataik fejében szabadságot nyervén, ügyességükkel és műveltségükkel előkelő állásokra s vagyonra tettek szert. Így általános ismeretes dolog, hogy a római költészet első útőről nagy részben rabszolgák, vagy rabszolgák utódai voltak.

Természetes, hogy egyes népeknél a hanyatlás egészen világosan látszik. Hogy például Spanyolország és Portugália jelene hasonlíthatatlanul szomorúbb, mint a múltja, az kétségtelen, sőt Olaszországban is egészen világosan mutatkoznak a hanyatlás nyomai. De azért mindez csak látszat s komolyabban csak oly helyeken lehet a hanyatlás tényéről beszélni, a hol különböző nemzetek egymás mellett és lehetőleg egyenlő körülmények között élnek. Ily helyzet van Braziliában, hol a régi vagyonos uralkodó portugálok mellett, azok restesége és ügyetlensége következtében, nem csak a sokkal műveltebb németek, de a szorgalmas és takarékos olaszok is jelentékenyen magasabb társadalmi helyzetben vannak. Itt világos, hogy a portugálok hanyatlának. A nők restesége, az akaraterőt megbénító forró éghajlat, a rabszolgatartás elősegíthették ezt a süllyedést, de csaknem kétségtelen, hogy maga a portugál faj is süllyedőben van. Nincs jogunk azonban ugyanezt mondani az anyaország lakosairól. Portugália ugyan ritka népességű ország, de népe évszázadokon át gazdag volt gyarmataiból s midőn ezeket elvesztette, a külső fényvel együtt a társadalom is hanyatlani látszott s ma is úgy látszik. Tény annyi, hogy a kis népet kimerítette az erőlködés, hogy gyarmatait megtartsa s hogy régi törvényei és intézményei, melyek sokkal fényesebb viszonyok számára alkotották, a kimerültséget állandóvá tették. Csaknem ugyanez a helyzet Spanyolországban, sőt részben Olasz- és Franciaországban is. A reális állapot ellentétben áll a nép vágyaival s a népélet berendezésével. Ebből következtetik azt, hogy a román fajok elcsenevészednek, holott ez csak a jelenlegi helyzetnek hamis alapon történt megítélése.

Ha elsatnyúlásról ily értelemben lehetne szólnunk, sokkal több nyomát találunk annak az angoloknál, mint az olaszoknál vagy franciáknál. Anglia közepébe még csak pár évtizeddel ezelőtt is sokkal nyomorultabb helyzetben volt, mint bármely szárazföldi államé, gyári munkásai valóságos elzúllott és elerkölcstelemedett tömegek voltak, külgyarmataiban a rabszolgatartás el volt terjedve s általában minden jel oda mutatott, hogy a pár százezer főre menő uralkodó osztályon kívül az angol nép satnyulása állandó s így a végelpusztulás is közel áll. S mindamellett a gyári törvények s az általános művelődés hatása alatt az angol

közép jóformán napról-napra emelkedik, vagyonosabb és erkölcsösebb lesz. Természetes, hogy ezt részben az angol kereskedelmi piac folytonos tágulása tette lehetővé. Oly országban például, minő Olaszország, melynek piacza alig van, az ipar csak a munkások elnyomása által fejlődhetik. Az a munkás, a ki naponként egy pár fillért keres, kétségkívül csakhamar elzúllik. De azért még ebben az esetben sem lehet állítani, hogy a hanyatlás természeti szükség vagy épen törvény volna.

Általában véve igen nehéz dolog a népek elcsenevészedésre vonatkozólag határozott véleményyt mondani. Mindenki tudja például, hogy Oroszország társadalmának egyes rétegeiben nagy az erkölcsi süllyedés s mindamellett maguk az oroszok nem épen alap nélkül szeretik hirdetni, hogy ők még fiatal nemzet, mely előre tör és fejlődik. Az emberek általában szeretnek egyes jelenségek után általánosítani s ez az előszeretettel nagyon könnyen uralkodóvá lesz akkor, midőn a népek hanyatlásáról van szó. Pedig bátran elmondhatjuk, hogy a nemzetek életében mindig található valami hanyatlást jelző vonás még a virágzás legteljesebb pontján is.

Egy német tudós, Hansen újában azt az elméletet állította fel, hogy a mai korban főképp a városok lakossága változik folytonosan. A földműves elem állandó, de a népesség gyors szaporulata és a megélhetés eszközei tetemes részét a városokba vonzzák s itt aztán egyrészt a középosztályt, másrészt a munkás és proletár osztályt szaporítják. Ez a folytonos átalakulás azonban egyáltalán nem hanyatlás, sőt a társadalom egyes rétegei állandóan emelkedőben vannak s egészen új osztályok is keletkeznek, ellentétben a középkor sokkal merevebb viszonyaival. Az a jelenség, hogy az általában egészségesebbnek tartott vidéki elemek frissítik fel a nagyvárosok társadalmát, egyáltalán inkább ellene mond a satnyulás elméletének, mint sem hogy bizonyítékul szolgálhatna.

Kétségtelen tehát, hogy a népek hanyatlásának úgynevezett jelei közül a legtöbb új fejlődési irányokat jelöl. Ha így fogjuk fel korunkat, a régi élelet hasonlítva össze, elmondhatjuk ugyan, hogy a patriarchális erkölcsök hanyatlottak s a testi erő is sok tekintetben, de az agy és idegek fejlődtek, a műveltség és az emberies érzelem nagyon elterjedtek. Egyes emberek sokat szenvednek esetleg az ily átalakulások következtében, de a nép, mint ilyen, emelkedőben van. Még a társadalmi élet hiánya is inkább oka, mint eredménye a hanyatlásnak.

A leginkább és leghosszabb ideig lényegileg ugyanazonos viszonyok között élt khinaiaknál sincs oly jel, mely komoly hanyatlást mutatna. Jelenlegi szomorú politikai helyzetük főképp külső okokból ered; a nép életerejét mutatja az a tény, hogy az idegen hatásoknak képes ellenállni s még a hódító mandzsukat is magába olvasztotta.

Mindezekből a példákban látjuk, hogy külső körülmények idézhetnek ugyan elő úgynevezett néphalált, mint egyes kiirtott indiánok és papua fajoknál látjuk, de a népek elöregedése s természetesen elhalálozása ma még csak az egyes emberek életének mintájára alakított elmélet, melyet egész biztonsággal s tudományos szigorúsággal mindaddig kielégítőleg bebizonyítani nem lehet.

AZ ÁLMATLANSÁG.

Nem maga a boldogság ugyan, de kétségkívül egyike a boldogság legelső feltételeinek, hogy az ember enni és aludni tudjon. Szomorú dolog, hogy az egészségnek ez a két lényeges jelensége mostanában nagyon sok embernél csaknem teljesen hiányzik s különösen az idegesség által okozott álmatlanság tüneteinek nagyon gyakran mutatkoznak. Kapcsolatban legyőzhetően nyugtalansággal, lázas álmokkal s nagyfokú türelmetlenséggel, mely a szundikálás között ébren töltött óranegyedeket is végtelen hosszú időket tekint.

Nem csoda ezért, hogy az álmatlanság ellen egész sereg életrendi szabályt, háziszert, gyógyszer és kuruzsoló eszközt ajánlottak már s ajánlanak folytonosan. Az ideges bajok természetének megfelelően a mesterséges gyógyszerek és kuruzsoló eszközök legtöbbször csak erősítik a bajt, ezért nagyon szükséges, hogy mindenki,

PERKÁR FELÁLLÍTJA A MÁGNESES ÉSZLELETEKRE VALÓ MŰSZERT.

ki álmatlanságban szenved s különösen azok, kiknél a baj még kezdetleges fokos s így gyógyítható állapotban van, megfigyeljék a természetes életrendi szabályokat, melyekkel a baj erősödését meggátolni vagy esetleg legalább enyhíteni lehet.

Szükséges megjegyeznünk mindennek előtt, hogy a rendes elalvás akkor következik be, midőn az ébrenléti testi és szellemi fáradságai következtében beállott ideges kimerültség bizonyos fokig emelkedett s e mellett el vannak hártva azok a hatások, melyek az elalvást meggátolják. Ezek részben külső ingerek, minők a vakító fény, vagy láрма, részben bensők, minők éhség, szomjuság, fájdalom, izgató gondolatok s több e félek. A nagy fáradság és kimerültség leggyőzi ugyan ezeket a külső és belső akadályokat, sőt még az erős akaratot az ébrenmaradásra is. Van azonban ennek is határa, midőn a kimerültség már izgatottsággá lesz s az elalvást maga képes megakadályozni.

Ha az elalvásnak eme természetes feltételét megismerjük, könnyen megállapíthatjuk, hogy rendes körülmények között egészséges ember mikor fog jól aludni. Szükséges ehhez nyugodtság az illetőnél s nyugodtság a környezetben. Más szavakkal vigyázni kell arra, hogy az esti órákban ne erőltessük meg magunkat sem szellemileg, sem testileg, tehát még mulatozásal sem. Különösen érzékeny emberek kerüljék el lehetőleg, hogy elalvás előtt keréringésük a szokottnál gyorsabb legyen. Az a sokszor emlegetett tanács, hogy lefekvés előtt jó egy kis házi gimnasztikát gyakorolni, sok embernek rontotta már meg alvását, ellenben a társalgás, olvasás s csendes, nem izgató játék nagyon előnyös a lefekvés előtt. Legyen szabály az, hogy egészséges ember ne erőltesse meg testét legalább egy órával a lefekvés előtt, az idegességre hajlandók pedig rögtön vacsora után szünjenek meg dolgozni avagy akár egyenest menjenek lefeküdni.

A vacsorát úgy kell berendezni, hogy elegendő táplálékot nyujtson, azonban a gyomrot az alvás idejére ne terhelje meg. Az utóbbi szabályt rendszeren túlságos figyelmebe szokták venni; sok ideges ember szenved azért, mert nagyon korán vagy nagyon keveset vacsorál. Ezt a túlzást könnyű felismerni abból, hogy az illető lefekvés után gyorsan elalszik, jól alszik, de egy-két óra múlva ismét fölébred.

Az álmatlanságot előidézik az izgató gondolatok is. Ezeknek elhárítása természetesen nagyon nehéz, mert a szokott ajánlat, hogy lefekvés előtt szórakoztató könyveket olvassunk, vagy megnyugtató zenét hallgassunk, nem mindenkinél használ, a kellemes társalgás pedig nem rendelhető meg mindenkorra.

A kinél már gyakori dolog, hogy éjjel többször felébred, jó, ha a szükséges tárgyakat kéznél tartja, az éjjeli asztalon, mert felkelés által az elalvás ismét meg van nehezítve. Ezért jó az, hogy fölébredés után is nyugodtan fekiüdünk, ne nézegezzük az órát s ne gyűjtsük meg a gyertyát ok nélkül. Helyes azonban meggyújtani a gyertyát s rövid ideig olvasni az esetben, ha nagyon izgatott vagyunk. Az olvasás az ágyban nem oly veszedelmes, mint azt hirdetni szokták, különösen a világítás mai tökéletesebb rendszere mellett. Helytelen azonban izgató dolgokat olvasni, mert ezek az elalvást még inkább megnehezítik.

Az ébren-alvók jól teszik, ha gondjuk van arra, hogy hálószobájuk csendes helyen legyen s maguk legyenek a szobában, mert esetleg hálótársuk mozdulatai és lélekzetvétele is akadályozhatják alvásukat, vagy oly álmokat idéznek elő, melyek izgatják őket. Nagyon fontos továbbá minden rosz alvóra nézve, hogy a felkelésben pontos legyen s lehetőleg korán keljen fel. A legtöbb rosz alvó természetesen nem szereti a korai felkelést, pedig a tapasztalat azt mutatja, hogy a ki későn kel, este nehezebben alszik el. Az ideges álmatlanságban szenvedők kivételesen később is kelhetnek fel, de ebben az esetben is pontosan kora reggel az ágyban igyák meg a reggeli s aztán aludjanak még egy kissé, mert a reggeli későbbre tétele nagyon hátrányos az ideges embereknek. Ki reggelizés után már nem tud elaludni, keljen fel s délelőtt vagy délután szundikáljon e helyett egy kissé.

Délutáni álm egészséges és erős embernél megrontja az éjjeli nyugalmát. Az idegesek és betegekre hajlandók éjjel annál jobban alusznak, ha délután kissé szundikálnak, de soha sem hosszabb ideig, legfeljebb egy-két óra tartamára.

A legtöbb esetben ezeknek a szabályoknak követése jó alvást idéz elő. Kivétel rendszeren csak oly esetekben van, midőn az álmatlanságot különös betegségek idézték elő avagy súlyosbítják s midőn ennél fogva az okul szolgáló betegség elhárítására kell az orvosok tanácsát kikérni. De van ezeken kívül még néhány ártatlan házi szer is, melyet olykor hamarosan lehet alkalmazni az álmatlanság ellen. Ilyen az elalvás előtt pezsgőpor vagy citromlimonádé vagy hideg herbathea bevétele, a derékra alkalmazott vizes kötés, a lábikrák s az alsó czomb bekötése vizes ruhával éjjelre s más efféle. Gyakran jó lefekvés előtt 4—5 perczig lábvizet venni, ha lehet, folyó vízben, (pl. a fürdőkad mindkét csapjának megnyitása által) a lábak egyidejű dörzsölésével. Másféle vízi gyógymódot azonban csak az orvos tanácsára lehet alkalmazni, mivel sok ily gyógyítás káros hatással is lehet.

A mesterséges gyógyszereket kerülje mindenki, s ha már nem tud elenni nélkülök, minden egyes esetben kérje ki egy tapasztalt orvos tanácsát, mert különben könnyen megtörténhetik, hogy az ily gyógyszer egy-két órai pihenőt szerez ugyan, de az idegeket veszedelmesen megrongálja. Pedig épen az idegek okozzák a legtöbb álmatlanságot s viszont álmatlanság az idegrendszernek legnagyobb veszedelme.

KÉPES LEVELEZŐLAPOK.

Alig van valami, a minek mostanában oly nagy divatja volna, mint a képes levelezőlapoknak. Nincs a művelt világnak olyan része, a hova ne hozna a posta néhanapján egy-egy levelezőlapot messze vidékek képével, vagy valami művészi ábrázolattal. Minálunk különösen a hűlgyek fizik nagy szenvedélyül ezt a divatos «sportot» s nem ritka az olyan, a kinek több

ezer darabból álló gyűjteménye van. Mások spanyolfalat s más efféle készítenek belőlük, vagy a szobájuk falát rakják ki a képes levelezőlapok tarka csoportjaival. Papirkereskedések, dohánytözsdek, diszmiúrú üzletek kirakataiban napról-napra megújuló változatos sorozatait találjuk a levelezőlapoknak; az üzleti élelmesség ügyszólván naponként talál ki valami új formát e divat kielégítésére.

Körülbelül tizenkét éve most, hogy a képes levelezőlap világhódító körútjára indult. Mondják, hogy már száz évvel ezelőtt is akadtak olaszországi vendéglősök, kik üzleti levelekre lenyomatták fogadjuk vagy városok képét, s magunk is láttunk egy a XVIII. század végéről való levelet, melynek homlokán a régi Pest és Buda képe volt látható. Bazelben állítólag már 1855-ben is készítették képes levelezőlapot, de ez mind csak szórványos, elszigetelt dolog volt, s alig akadt követője. A képes levelezőlap tulajdonképeni szülőhelye Németország. Itt már 1870 tájban kezdtek egyes vállalkozók képes levelezőlapokat árulni, de általános csak mintegy tizenkét év óta terjedt el a divat. Első formája az volt, hogy a ki valahova elutazott, ismerőseinek levelezőlapokon adta tudtúl a helyeket, a hol megfordult. Az első képes levelezőlapokon tehát csupa látképek voltak, innen a német nevük is (Ansichts-karte). Később azonban rávetette magát erre a térre a gyűjtési szenvedély, a fogyasztás mind nagyobb arányokat öltött s az ilyenekkel foglalkozó üzletek egymást igyekeztek leleményesség dolgában túlszárnyalni s ma már a műiparnak és a nyomdászatnak számottevő czikke lett a képes levelezőlap.

Hogy mily arányokat öltött a levelezésnek ez a módja, mutatja a statisztika, a mely szerint az egész világon körülbelül két milliárd és háromszázhatvan millió képes levelezőlap kerül forgalomba egy év alatt. Ezen óriási összeg a különböző földrészek közt így oszlik meg: Európa 367 millió lakosára 1400 millió levelezőlap esik, Amerikára (126 millió lakos) 526 millió, Ázsiára (810 millió lakos) 374 millió, Ausztráliára (48 millió lakos) 43 millió, Afrikára (200 millió lakos) 16 millió képes levelezőlap esik évenként.

Magában Németországban, melynek lakossága tudvalevőleg kerek számm 1 ötven millió, 88 millió darab képes levelezőlapot küldöznek szét egy év alatt, a mi a német postának levélbélyegek fejében hat millió márkát jövedelmez. Második helyen e statisztikában Ausztria és Magyarország áll, ha e két államot együtt vesszük, 31 millió a száma azoknak a képes levelezőlapoknak, melyeket nálunk és Ausztriában évenként szállít a posta s egy millió ötvenezer korona ára levélbélyeg fogy el e czélra. Aránylag kevés képes levelezőlap kerül a postára Franciaországban, csak nyolcz millió darab, legkevesebb pedig az európai államok közül Törökországban: két millió. Aránylag vére roppant sok képes levelezőlapot adnak fel a kis Svájcban: 22 milliót, csakhogy ezek legnagyobb részét nem az ottani lakosok küldik szét, hanem az ott utazó külföldiek.

A LAKÓSÁTOR VONTATÁSA.

A BALATON JÉGÉN.

TUROLÁS (TORLÓDOTT RIANÁS) A TÓ JEGÉN.

Ma már nem egy helyütt, így a múlt évben Budapesten is, képes levelezőlap-kiállításokat rendeztek s csaknem minden államban több szaklap keletkezett, a melyek csupán csak ezzel az ügygel foglalkoznak. Sokszor nagy művészek sem ártják pihenő óráikat arra használni, hogy képes levelezőlapokat rajzoljanak s nincs a földnek az a megközelíthető tája, melyre egy-egy merész fényképező vagy rajzoló el ne kalandozott volna, hogy a tájképes levelezőlapok sorát újjal gazdagítsa. S képes levelezőlapokat gyűjtenek a legfelsőbb körök tagjai ép úgy, mint a nép egyszerű fiai.

EGYVELEG.

* Méhszúrás kőszvény és csúz ellen. Málta szigetén a kőszvény és csúzos betegségek ellen évszázadok óta a méhszúrást használják. Mihelyt a méh a csúzos vagy kőszvényes tagot megszúrta, a daganat lelohada után a fájdalom is állítólag rögtön megszűnik.

* A Brunnból Olmützbe vezető országút mentén cseresznyefák vannak ültetve. Ezek gyümölcséből bárki szedhet, csakis oly fákról nem, melyekre a tulajdonos szalmacsutakot kötött annak jeléül, hogy a gyümölcsöt maga akarja leszedni. Ezt a jelt mindenki tiszteltben tartja.

ÁTKELÉS A SÁTRAKKAL A TUROLÁSON.

A BALATON JEGÉN.

* Az Ural-hegységben egy várost fedeztek fel, melynek fennállásáról az orosz kormánynak tudomása nem volt. A város a hegység legerdösebb részében fekszik. Lakói egy különös nyelven beszélnek, adót vagy adószédőt eddig nem ismertek. Boldogságuknak egy szótyna közakság vetett véget, mely véletlenül oda vetődött.

* Thompson György levélhordó, ki 26 esztendőn át naponta Landrick városból Lincolnba és vissza 16 angol mérföld utat jár be, az egész idő alatt 125 ezer mérföldet tett meg, vagyis ennyi úttal már ötször járhatta volna körül a földgömböt.

* Biztonság a vasúton. Angliában 28 millió vasuton utazó ember közül csak egy veszt életét, Amerikában minden 2 millió 400 ezredik, és Franciaországban minden 19 millióodik utas pusztul el. Ilyformán a legnagyobb biztonság az angol vasúton keresendő.

* Kereskedés a Jordán vizével. A Jordán folyó partjain, a galileai tenger közelében, egy elmés amerikai ember szivattyút állított fel, melyből naponta több ezer üveget töltet meg. Az üvegek Európában drága pénzen kelnek el, mert a Jordán vizével való keresztelek kivált Olaszországban és Franciaországban most nagyon el van terjedve.

* A sörivők javára a bajor kormány érdekes rendeletet bocsátott ki. Ugyanis mindazon vendéglősök, kik vendégeiknek a sörös kancsóban egy hüvelyknél szélesebb habot mérnek, 600 korona bírsággal és két heti börtönnel büntetnek.

ÁLLOMÁS A SIÓFOKI PARTON.

* A csillagászat és a hosszú élet. Flammarion, a híres csillagász állítása szerint a csillagászat tanulmányozása az emberi szenvedélyeket csillapítván, hosszú életet biztosít. A francia csillagásztársulat 2500 tagja közül egy 105 éves, tizenketten a 90 évet meghaladták, legnagyobb része pedig 80 éves.

* Az angol korona négyszer volt elzalogosítva. Egy ízben London városa kétezer font sterlinget adott rá. III. Edward király 13 ezer font sterlingen a winchesteri püspöknek adta zálogba, hasonló összeg fejében flandriai kereskedőknél is volt már kétszer zálogban.

* Loubetnak, a francia köztársaság elnökének főudvarmestere kétségbe van esve, a miért az elnök legújában a szokásos szertartásokról teljesen lemondott. Többek közt a látogatóknak kezét nyújt, mielőtt nevüket megtudta volna. Legutóbb pedig a belga király példájára, feleségével együtt egy boulevardi étteremben ebédelt. Loubet ezen fesztelen viselkedése a párisi népek nagyon tetszik.

* Berlin utcáin 44 ezer élő fa van ültetve. A város parkjait és kertjeit 250 kertész és 700 munkás gondozza. Ez utóbbiak nagyobb része nő. A kertek és fasorok gondozása évenként 600 ezer koronába kerül.

* A londoni rendőrséget legközelebb zsebben hordható világító lámpákkal látják el, melyek harmincz lépésnyire minden tárgyat jól megvilágítanak.

* A Riviera látogatása a téli öt hónap alatt évente mintegy 250 millió korona bevételt hoz az ottaniaknak, ott megforduló körülbelül 270,000 idegen zsebből, naponta tehát 1 1/2 milliónál többet. A vendégeknek legalább egy harmada angol és pedig kerekében 60,000 Angliából és 30,000 Amerikából.

A BALATON JEGÉN.

Olvasóink legnagyobb része csak nyáron ismeri a szép Balatont, s úgy ismeri azt, mint nyugtalan, könnyen felháborodó víztömeget, a melynek arculata napról-napra, sőt a napnak minden órájában változik. Majd sima, mosolygó s ezer színben tükrözi vissza a nyári felhőkkel tarkázott eget, majd ha nyomasztó hőség száll a tó medencéjére, homályos lesz a levegő, egyhangú a tó színe is. Mäskor meg a zivatar sötét felhője alatt smaragd-zöld lesz a tó s fehéren tajtékzó hullámai zúgva törnek meg a fürdőház czölöpjei között.

Vannak sokan, a kik ismerik a Balatont ős-szel, szüretkor is, a mikor már tarkára sárgult lombok koszorúzzák a lassan hideggé lett víz partjait. Ilyenkor is szép a tó, különösen a hosszantartó, derült őszi alkonyatok idején.

De azt hiszem, nagyon kevesen vannak, a kik ismernek a Balatont télen, befagyva. Egy darabja ilyenkor a tó az éjszaki sarkvidék jégvilágának.

Igaz, hogy nem minden télen fagy be a tó teljesen és tartósan. De ha befagy s vastag jégpánczél fogja le a locsogó habokat és csonttá fagyott a partokon is minden, akkor nem sok

ÁLLOMÁS TELJES KÉSZENLÉTEBEN.
(Ehül a lakósátor és a műszer-szállító gyalogszár.)

a Föld felszínén nem mindenütt egyenlő. Egyik oka az, hogy a Föld szilárd kérgében különféle sűrűségű anyagok vannak. Ugyanolyan térfogatú bazaltnak a tömege sokkal nagyobb, mint ugyanolyan térfogatú homokkőnek, tehát nehezebbnek is fogjuk érezni. A hol a Föld kérgé-

arra, hogy a Föld szilárd kérgének szerkezetét nagy mélységre megismerjük.

Csak hogy ilyen finom kutatásokhoz nem használhatjuk a rugós mérleget. Nagyon dráva és megbízhatatlan eszköz az. Azelőtt az ingát használták, mert az inga annál gyorsabban leng, minél nagyobb a nehézkedés. Rendkívül kényelmetlen dolog azonban ez, még olyan tökéletesítések mellett is, mint a hogy azt báró Eötvös Lőränd tanár a Ság-hegy tetején használta.

Sokkal jobb és bämülatosan egyszerű az az eszköz, a melyet ugyancsak báró Eötvös készített ilyen célra.

Képzeliük el, hogy valami nagy terem alatt van egy óriási nagy, üres pincze. A pincze egyik sarkában álljon valami súlyos nagy tömeg, pl. egy jó nagy hordó bor. Fenn a teremben, a terem közepén, függesszünk fel valami rendkívül finom, vékony drótra vízszintes rudacska. hogy az egészen szépen, vízszintesen lebegjen. Ha megvárjuk türelmesen, míg a felfüggesztés folytán keletkezett, mindenféle lökéseköl származott mozgások megszűnnek s a rúd egész nyugodtan egy helyben marad, akkor bizonyos, hogy a drót semmiféleképen sincs többé összecsa varodva.* Ha ilyenkor a rudat megfogjuk s eredeti helyéből kifordítjuk, úgy, hogy azért vízszintes maradjon, akkor világos, hogy a drótot egy kicsit megcsavartuk. Ehhez pedig bizonyos erő kell. Természetesen, minél finomabb a drót, annál kisebb erő, de valami mégis csak kell.

Már most a vízszintes rudacska egyik végére tegyünk egy kis súlyt. A másik végére is kell akkor ellensúly, de azt ne tegyük rá magára a

* A gyárból kikerült s most használatba vett drót csak 4-5 év múlva csavarodik ki a felfüggesztés után «majdnem» teljesen.

ÁLLOMÁS A TÍHANYI PARTOK ALATT.

képzelődés kell ahhoz, hogy valaki a sarkvidékek jégvilágában képzelje magát.

Az elmúlt télen érdekes és kellemes emléktű expedícióban vettem részt a Balaton jegén. Dr. Lóczy Lajos, a Magyar Földrajzi Társaság Balaton-bizottságának elnöke a Balatonon folyó tudományos kutatások keretébe bele vonta a Föld vonzó erejének tanulmányozását is a tó vidékén.

Röviden elmondom, hogy miféle tanulmányok ezek. Ha készítenénk egy rendkívül finom rugós mérleget, azaz olyant, a melyik valamely testnek a súlyát nem úgy méri meg, mint a közönséges mérleg, hogy egy másik testnek — a mértéksúlynak — a súlyával összehasonlítja, hanem az által, hogy a rugó összenyomódása annál nagyobb, minél nagyobb súly nehezedik a rugóra, akkor olyan műszerünk van, a mivel rendkívül érdekes dolgokat lehet megállapítani. De a rugónak rendkívül finomnak kell lennie, olyan finomnak, hogy a gramm ezredrészeit is megérezze.

Ez a rugós mérleg azt fogja mutatni, hogy egy kilogrammnyi tömegnek nem mindenütt egyforma a sulya, azaz nem mindenütt egyformán nyomja össze a rugót. Némely helyen jobban, más helyen kevésbé. Tudományos nyelven ezt úgy mondjuk, hogy a «gravitáció», vagyis a nehézkedés különféle.

Különféle oka van annak, hogy a nehézkedés

ben, közel a felszínhez nagy bazalt-tömegek vannak, ott a nehézkedés is nagyobb lesz, mert a testek annál nagyobb erővel nehézkednek egymás felé, minél nagyobb a tömegük. Az anyagnak ez a megfejthetetlen tulajdonsága, hogy nehézkedik, azaz, hogy az egyik anyag tömeg a másikat mintegy magához húzza, ez szolgál most a geologus kezében eszközzel

ALIGAI FÜRDŐK A MAGAS PARTOK ALATT TÉLEN.

A BALATON JEGÉN.

pálcára, hanem valami vékony kis dróton függesztjük fel a pálcza végére.

A pálcza egyik végén tehát fenn, a másik végén pedig valami fél méterrel alább van a súly.

Mind a két súly nehezedik már most nem csak a Föld felé, hanem minden környező tárgy felé, így a pinczében levő hordó felé is. Minél nagyobb ez a tömeg, annál nagyobb lesz a nehezkedés, de a távolság növekedésével a hatás nagyon gyorsan fogy. A pinczében levő hordóhoz a lefüggő súly közelebb van, mint a pálcza másik végén levő súly, tehát a lefüggő súly nagyobb erővel nehezedik a hordó felé, mint a felső súly. Ha már most a hordó nem épen a műszer alatt van, hanem, a mint mondtuk, a pincze egyik sarkában, akkor a pálcza két végére ható erők oldalt igyekeznek fordítani a pálczát s mivel a két végére különböző erő hat, el fogják azt fordítani s ezzel a drót egy kevésbé becsavarodik.

Ennek a csavarodásnak a nagyságát kell csak megmérnünk, ebből kiszámíthatjuk a két súly nehezkedésének különbségét, sőt ennek alapján a pinczében levő hordó helyét is, — föltéve, ha ismerjük annak tömegét.

Tényleg az egész Eötvös-fele műszer nem is más, mint a mit itt leírtam. A többi rész rajta a csavarás nagyságának megmérése, meg arra szolgál, hogy a finom szerszámot a levegő áramlásaitól, mindenféle elektromos vonásoktól, stb. megvédelmezzük.

A Föld felszine fölé emelkedő hegyek és egyéb tárgyak szintén hatnak a műszerre s ha a Föld kérgében rejlő tömegek eloszlását akarjuk tanulmányozni, akkor ezeknek a hatását le kell számítanunk, a mi meglehetősen bonyolult számítást kíván.

Ezért taláta báró Eötvös a saját szempontjából elsőrangú észlelő helynek a Balaton jegét.

A műszer óriási lépést jelent földünk ismeretében. Eddig alig tudtunk a föld kérgéről 1—2 kilométernél nagyobb mélységből valamit. Ennyire jutnak le ugyanis a legmélyebb fúrások. A báró Eötvös zseniális találmánya 10—20 kilométer mélységről szolgál híradásokkal, olyan mélységekről tehát, a melyekben elméletileg semmiféle anyag sem lehet már szilárd állapotban.

Az expedíció alatt tehát ezt a műszert hurcoltuk a tó jegén szabályosan kiválasztott helyekre. A nappal azzal telt el, hogy a műszert szétszedtük, becsomagoltuk, s tovább szállítottuk könnyű, léczrámag ponyvasátorával, meg a deszkából készült nehezebb lakósátorral együtt s az új állomáson a műszert újra felállítottuk. Éjjel aztán folyt az észlelés. A tél azért is kedvezett a munkának, mert az éjszakák hosszúak. Csak éjjel lehet ugyanis a műszert használni, mert nappal a Nap sugárzása egyoldalú fölmelegedéseket és zavarokat idéz elő.

A lakósátor padlója volt s petroleum-kályhával fűtöttük. Biz ott nem volt valami nagy a tisztaság, a lámpa a legnagyobb óvatosság mellett is füstölt. Volt a sátorban egy deszkapad, a melyen az obszervátor pihenhetett, egy karosszék, a melyben az éjjeli őr virrasztott s másfél óránként felverte az obszervátort, a ki ruhástól aludt. Minden másfél órában fel kellett kelni, kiemenni a műszerhez, a mely bizonyos távolságban volt a lakósátortól, azt leolvasni, átfordítani, azután a sátoron kívül, a szabad jégbe hőmérőket tűzni le a jég különféle rétegeinek hőmérsékletét megvizsgálni, azokat is le kellett olvasni s csak azután térhettünk vissza a lakósátorba, újra egy kicsit aludni.

A hangulat az időjárás szerint más és más volt. Csikorgó, kemény, derült éjszakákon, a mikor a csillagok rendkívül élénk fényvel ragyogtak, legkellemesebb volt az ott tartózkodás. A jég, ha nem takarja nagyon vastag hó, ilyenkor folyton ropog, durrog, ha kevés hó van rajta, akkor sajátságos nyögő hangokat ad, de folyton repedezik. A legnagyobb hideg, mint mindenütt, reggel napfelkelte idején van, de a mint felbujt a nap, rögtön, rohamosan emelkedik a hőmérséklet.

Ködös, borús éjszakákon a jég néma. Az 50 lépésnyire álló műszersátor lámpását alig lehet látni.

Ha az ember a sátorlámpák világító köréből kimegy, a teljes semmisségben képzelheti magát. Valami derengő világosság ilyenkor is van, teljesen soha sem sötét a hó, legalább az ember

a lába nyomait mindig meglátja s azon vissza talál a sátorhoz. Egyébként semmi sem könnyebb, mint ködben teljesen elveszteni az útirányt. Csak meg kell állni valami észlelet miatt s többé nem tudja az ember iránytű nélkül az útát. El is láttunk mindenkit, a ki csak valamiféle összeköttetésben volt velünk, jó iránytűvel, hogy minden körülmények között partra találjon.

Tekintettel a jég tetemes vastagságára, az egész expedíció nem volt veszélyesnek mondható. Egyedüli veszély az, ha a jég gyenge s a szél feltámad, mert akkor könnyen megtörténik, hogy a jeget feltöri s kiveri a partra. Ekkor sátor, műszer ott veszne s legfeljebb az emberéletet lehetne megmenteni.

Ilyenféle jelenségek mutatkoztak márczius 5-éről 6-ára virradó éjjel is, a mikor az enyhe szél veszedelmes megnövelte az olvadó jégbe vágott lékeket, a jég tele volt vízzel s minden felé lyukak kezdtek támadni. Az éjszaki szél éjjel orkánra erősült, s messze fenn voltunk éjszakon, Alsó-Órs táján. Alsó-órsi halászok szoktak minden reggel értünk jönni, hogy tovább vontassanak. Reggel ugyancsak aggódva vártuk őket, hogy át tudnak-e jönni, nem nyílt-e meg a jég az éjszakai partok alatt? Egy elszabadult jégtablán utajozva tudtuk csak átjűnni s azonnal a leszereléshez láthattunk. A szántalpakon csúszó sátrakat, a mint megoldottuk köteleikről, elkapták a szél s 12 embernek adott munkát, hogy visszatartsa.

Ilyenkor szép a Balaton! A ki férfi és szereti a természetet zord fenségében látni, az el ne mulassza, hogy csikorgó hideg télben kirándulást tegyen a Balaton jegére.

Cholnoky Jenő.

ERZSÉBET-SZOBOR PÓSTYÉN FÜRDŐN.

A póstyéni fűrdő szép parkjában is nem sokára szobor hirdeti már ama meghatóan belső ragaszkodást, szeretetet, melylyel boldogult Erzsébet királyné iránt az egész nemzet viseltetett s a kinek emlékét oly híven őrizte mélyében.

A szép eszmét egy évvel ezelőtt az ottani fűrdőorvosnak, dr. Fodor Kálmánnak neje, szül. Berchthold grófnő pendítette meg s annak megvalósítása körül is első sorban ő buzgólkodott. Most már a szobor gipsz-modellje elkészült s bemutatása közelebb, ünnepélylyel egybekötve ment végbe, melyen szép számú lelkes közönség vett részt, közte Erdődy Imréné grófnő, — a kinek fölvétele után képünk is készült, — továbbá az ő leánya, aztán Oberndorff grófnő, Fekete báróné és leányai, Van der Hoeven bárónő, stb, kik a rendező-bizottsággal az ünnepegy sikerére buzgólköztek.

A szobrot Jankovics Gyula jeles művésznök mintázta s a dicsőült királynét azon ruházatban tünteti fel, melyet a koronázáskor viselt volt.

A RIKKANCSOK.

Mióta a krajczáros, — vagyis már most kétféle — újságok megszülettek, azóta a főváros utcaalakjai is szaporodtak egy típussal: a „rikkancsok”-haddal.

Kik s mik ezek a rikkancsok? Azt a fővárosi ember nagyon jól tudja. A kétféle újságok közül ezek, kik különösen kora reggel s esti öt óra után százával lepik el a főváros utcáit s harsány kiáltásaikkal: — „E-esti újság!... Friis újság!...” és ki tudná miféle más újság, — sehol sincs nyugodalom. Az utcaszarkokon öhat kínálja egyszerre portékáját, de még a legszűkebb sátorban sem igen mehetni úgy el, hogy egyszer csak felülünkbe ne harsogjon: „Második kiadás!”

Ezeket az újságárulókat nevezte el a budapesti humor „rikkancsok”-oknak, arról a szakadatlan rikoltozásról, a melylyel az unalmas csönd enyhítéséről oly lármás buzgóssággal gondoskodnak. Kivált eleinte, míg szabad volt az újságok szeszáczióságot tartalmát is kikurjongatni. Most már a rendőrség tilalma folytán vége ugyan emez aranykornak, csak az újság nevével lehet fennen hirdetni, de azért most is bátran megérdemlik a „rikkancsok” nevet.

A rikkancsok sok száza menő seregében mindenféle ember van. Nem egy kerül olyan,

a ki diplomát tudna felmutatni, olyan sem ritkaság, a ki fogaton járt valaha s takaros földbirtok, vagy dús jövedelmű üzlet tulajdonosának mondhatta magát. Elvértve jó falusi alakok is akadnak, némelyikről még most is leri a hajdani jó mód. Egyiknek-másiknak mintha még most is a „cselő hé, csali hé” kiáltásra állana a szája, a mivel valamikor azt a czímeres négy ökrét biztatgatta, — de bizony most már csak „tessek Esti Újság” vagy „Friis Újság” lesz belőle. Szomorún hangzik ez a kiáltás, sokszor kíséri egy-egy gyenge sóhajlás is, de hát hijába, forgandó a világ sorja s mindig dicséretesebb kétféle újságot árulni, mint Amerikában, vagy az öngyilkosságban keresni menedéket.

Vannak aztán öreg, tőpörödött anyókák, kis gyermek menyecskéik, toló kocsiiban ülő nyomorékok, de a rikkancsok zöme mégis a fürge 10—12 esztendő gyerekekből áll. Ezek vitytá ki szakadatlan lármájukkal a „rikkancsok” nevet. Ezeknek sem nyelvük, sem lábuk nem nyugszik egész nap.

Mikor kora reggel, délután, meg estefelé megjelennek a két filléres lapok, már akkor a rikkancs-had százal lepeli el az illető kiadóhivatal környékét, azután megrakodva egy-egy nagy csomó újsággal, mesés gyorsasággal árasztják el a főváros minden részét. S még az utója alig jutott a maga példányaihoz, már az eleje rég ott kiabál a távoli külvárosokban, de hirtelen elárasztják a Városliget, Svábhegyet s egyéb kiránduló-helyeket is.

Vannak köztük, a kik már sokra vitték: segédekkel dolgoznak. Ezek több száz újságpéldánnyal rohannak s a hidaknál, nagyobb utca-kereszteződéseknél váró segédek látják el kellő számú példányokkal, hogy nyargaljanak azokkal a maguk bizonyos utcasarkára. S nyargalnak is a szél gyorsaságával s lármájuktól csakhamar visszhangzik a főváros egész roppant területe.

Különben a rikkancsi állapot nem is valami rossz és sok szegény embernek biztos kenyeret ad. Naponta átlag megkeresnek 1—2 koronát, némelyik többet is, a mi bizony nagy segítség szegény embernek; sőt szükség esetén meg is lehet belőle élni, a mint hogy sok rikkancs csakugyan kizárólag az újságárlásból él.

NYÁRI DIVAT.

A kánikulai napok egyedül észlelhető viseletének a könnyű moll- és battisztruhákat kell tartanunk. Ezt a felfogást magáévá tette az egész elegáns hölgy világ.

Gyönyörűek e mollruhák — különösen a fehérek — melyeket lehellet-könnyűvé tesz a sok beleöltött csipkésbetét. Olyan munka ez, mint a legfinomabb fehérvarrás. Szeszélyes, szinte kiszámíthatatlan mintában alkalmaznak ezeket a lenge zövegekre; alól a dús, habos fodrokat szintén sűrűn török át a csipkésbetétek és fodrok. A csipke alatt kivágják a szövetet s a varrását gondosan elrejtik egy lehetőleg keskeny bársonyszalag vagy parányi mousseline de soie bodor alá. Ez most a legújabb és lelegelesebb dísz, a mit *inkrusztációnak* neveznek. A foulard-ruhák is ily módon vannak csipkével áttörve.

A szoknyák határozottan ránczba rakottak, plis-sébe törtek, melyek oly szorosan vannak letűzve, hogy csak mint keskeny, vonalnyi csíkok domborodnak ki. A derék többnyire csipkeszegélyű és díszű boleró. Ez utóbbiaknál igen kedvelt újdonság a félbő, testhez nem álló bolero, mely hátul rövid s egy corset-jupe fölé emelkedik. Az újjak mig alul bőveket, fent szorosan a vállhoz simulnak. E tekintetben kissé túlságá csap át a divat, a mennyiben némely ruhán óriási dudorok libegnek könnyű mollból, battisztblól vagy mousseline de soieből. Ellenben a nyári divat kedves jelenségei gyanánt kell említenem a keces „dervis” újjakat.

Ernyőkben legdivatosabb a fehérzalagú virágos selyem. Rózsá, ibolya, azalea és mezei virágok vannak rajtuk csinos bokrétkákban s oly finom kivitelben elszórva, mintha kézfestés lenne minden szírom. Nyelük fából, fémből és kristályból van. A festett fanyelek már nem divatosak; és semmi csokor, rojt vagy egyéb dísz nincs rajtuk.

Az ideai divat különlegességei közül leginkább a kalapok változatossága tűnik föl.

Kalapdísszül rendkívül divatosak a piczi, szerény mezei virágok. A legelőkelőbb párisi virágüzletek kirakatai telve vannak a paraszti kosarakban felhalmozott, bokrétkába kötött vadvirágok garmadáival. Kék, rózsá, sárga és fehér színben látjuk őket ott heverni, oly természetű utáztatban, mintha csak most kerültek volna oda a harmatos rétről. S a nefelejts, búzavirág, margaréta és pipacs természetes bája valóban páratlan a maga nemében.

Egyszerű, kerek szalmakalapot magunk is könnyen díszíthetünk, ha izléssel és ügyesen két-három vadvirág-bokréttát tűzünk a karimájára. Közbe pedig egy-egy bársonyszalagból bogozott csokrot. Így, minden egyszerűség mellett is, rendkívül kecses és fiatalos kalapot nyerünk, mely pompásan illik a moll, karton és piké ruhákhoz.

Két képpel is bemutatom a legexclusivabb toilletteket, melyeket a napokban csodáltam Monaszterly és Kuzmik cs. és kir. udvari szállítók műtermében.

Az egyik fehér selyemvászonzól készült hármás, himzett fodorral. A hosszú, alul bő alj fent apró ránczokba rakott és szorosan simúl a csipőhöz. Dereka szintén apró ránczokba tűzött, fehér selyem mousseline betéttel és széles, himzett gallérral, mely szabadon hagyja a nyakat. A derék szabása oroszos; bő ránczait egy többszörös öv szorítja le. Az újjak szintén bőveket, hármás dudorukat keskeny, sötétkék bársonyszalag szorítja le. Ez utóbbiból bogozott, hosszú lengőkben alomló kokárda díszíti a gallér bal csücskét. A durva fonású széles kalap kettős karimája közé kék bársonyszalagot vegyes fehér selyem mousseline simúl.

A másik ruha mályvaszín fátymousselineből szabott. A csipőtől kettős sorban fekete túllbetét van a szoknyába inkrusztálva, míg a kettős, dús és széles fodron valódi, sárgás csipkemedailonok vannak elszórva. Dereka szintén fekete túllbetétes, valamint a rövid, könnyűkérű újjak is.

A nyakak ama tömördek, laza selyemmousselineből tűzött fodrok takarják, melyek most a boát helyettesítik. Elöl s az aljon hátul hosszú, keskeny bársonyszalagok libegnek alá. A kalap szintén mályvaszínű szalma, nagy, fekete bársonycsokrokkal és sárgás csipkerosettával.

S. Bella.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Sándor Miklós: Az élet verseiben. *Költemények, Komárom, 1901.* Mint e kötet első szakaszának feliratából láthatni, a benne levő legrégibb vers 1858-ban kelt. Ezóta mostanáig nagy idő telt el, de a múzsa soha sem hagyta el a szerzőt. Nem sugallt neki világra szóló, fényes verseket, magas költői becsvágy nem is igen háborgatta a szerző lelke nyugalmát. Egyszerű, közvetlen hangon mondja el egyszerű érzelmeit, sokkal inkább önmagának s egy szűkebb baráti körnek, mint a nagy közönség kényesebb füleinek. Pályája kezdetén, mint ez időtájt a kisebb költői tehetségek mind, Petőfi hatása alá került s az meglátszik rajta még ma is. Semmi sem jellemzi benne jobban a műkedvelőt, mint az, hogy se hang, se tartalom dolgában nem találunk lényegesebb változást, fejlődést műveiben az alatt a negyven évnél hosszabb idő alatt, mely az első és utolsó közt eltelt. A dilettánsra vall verseinek pongyola formája, gyakori bőbeszédűsége, izléseinek bizonytalansága is. S ebből a szempontból nézve könyvét, egy rokonszenves, dalos kedvű embert ismerünk meg belőle, a ki szereti a népdalt, a vidám baráti kört, áldoz a szerelemnek is, benyomásait azon frissen foglalva dalba, igénytelenül, mesterkélt és szinhalhasogató páthoz nélkül, de különösebb művészet nélkül is. Nyelve is jóízű, magyaros nyelv; majdnem kizárólag a népdalok itemes formáit mívveli. A 241 oldalos könyv ára 3 korona. Mutatványul az alábbi költeményt közöljük a kötetből.

Ne kételkedj.

Liget virágoi közt
Hófehér ruhában,
Andalgó a rózsám
Azt hiszi, nem vártam...
Akáczfa lombjának
Leveleit tépi: —
„Szeret, vagy nem szeret?”
Százszor újra kérdi...

Ártatlan angyalom,
Ne epezd a szíved! —
Nem is gondolod, hogy
Mily közel a híved...
Régen itt állok az
Orgonalom alatt,
Gyönyörködve nézem,
Kétkedő arcodat.

Gróf Erdődy Imréné amateur fölvétele.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA PÓSTYÉNEN.

Ne tépdél aranyom,
Az akáczlevelet! —
Hogya kételkedel még,
Kérdezz meg engemet;
Megmondom én neked,
Harmatos virágom!
Hogy nélkülöd nem is
Lebbe boldogságom.

Tündérorság se szült
Nálad szebb virágot,
Kívüled a földön.
Mást semmit se látok...
Nem kell nekem senki
Ezen a világom...
Bévaltom a szavam:
Te leszel a párom!

Madách Imre öseiről egy 48 oldalra terjedő tanulmányt írt *Latkóczy Mihály*. Részletesen elmondja benne a Madách-család történetét, a legelső östől kezdve, a kit még nem Madáchnak, hanem *Radon*-nak hívták s a ki II. Endre, később IV. Béla királyoknak volt hí embere s szolgálataiért e királyoktól nagyobb donatokat kapott. A *Madách* névszerző szerint szláv eredetű s eredetileg „mész”, talán „mész szav”, vagy „mészcsöz” a jelentése. Az első ösnek, Radon comesnek fiai közül viselte egyik, a ki 1258-tól 1278-ig szerepelt. A későbbi idők folyamán a Madáchok közt mindig akadtak kiváló egyéniségek, a kik ha vezérszerepet nem játszottak is a közéletben, a család tekintélyét és vagyonát fentartották. Alsó-Sztrégovát, a hol az „Ember tragédiája” költője született és élt, már a XIV. században birta a Madách-család. Az írói hajlam ügyszólván családi örökségkép szállt benne apáról fiúra; számosan közülök a „literatus” melléknevet viselték, a XVII. században (1590—1647) élt sztrégovai Madách Gáspárnak számos érdekes verse maradt fenn, mintegy 100 évvel később pedig Madách János három nyelven: magyarul, latinul és tótul is írt verseket. A reformációkor a család a protestantizmus híve lett s az is maradt 1768-ig, a mikor Madách Sándor, az előbbinek fia, kit Migazzi Kristóf bíbornok váci püspök neveltetett, áttért a katolikus hitre. Ez a Madách Sándor szerezte vissza törhetetlen erélylyel az idők folyamán idegen kézre került családi vagyon s ezenkívül az irodalommal is foglalkozott; több kéziratban maradt jogi és

politikai munkát, sőt verseket is írt s értékes családi könyvtárt szerzett össze Sztrégován. Az ő fia volt *Madách Imre*, a költő apja, a kinek neje, *Majthényi Anna*, költői lelkületű s magyaros műveltségű nő volt. *Latkóczy* érdekesen, vonzó előadásban mondja el a család történetét s tanulmányát haszonnal és élvezettel olvashatják, a kiket a tárgy érdekelt. A füzet mint külön lenyomat jelent meg a budapesti VII. kerületi főgimnázium idei értesítőjéből.

Tengerparti sták, írta Garády Viktor. A magyar tenger életét ismerteti e könyvben a szerző, a ki fumei ember. Oly megfigyeléseit közli benne az olvasóval, a melyeket csak az lát meg, a ki éles szemmel és szeretettel vizsgálja a természet rejtettebb jelenségeit. Különösen a tenger állatvilágával s a fumei halászok életével ismerkedünk meg e könyvből, a melyet vonzó olvasmányúnk tesz a szerző könnyed, magyaros stílusa s élénk előadási módja. A kötetet a „Budapesti Hírlap” nyomdája állította ki csinosan, izéles vászonkötésben. Ára 5 korona.

Véső és ecset. *Írta Zorkóczy Gyula.* A könyvben rövid vonásokkal a szobrászat és képzés története van elmondva s a leghíresebb külföldi, valamint a hazai festő- és szobrászművészek ismertetve. A kötet Zólyomban jelent meg s a szerzőnél 2 koronáért megrendelhető.

A kecskeméti Katona József-kör évkönyve 1898—1900. Szerkesztette Kovács Antal. A gondosan összeállított kötet mindenek előtt a kör belügyeivel foglalkozik, azután több dolgotat közöl *Kovács Antal*, dr. *Kovács Pál*, *Fazekas Ferencz*, *Márton Sándor*, *Szent-Gály Gyula* és dr. *Szilasi Pázmány* Zoltán tollából s nyilvánvaló lesz, hogy a kör elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki. A sok érdekes tartalmazó évkönyv Kecskeméten, Szilágyi László könyvnyomdájában jelent meg.

A Nyelvtudományi Közlemények 31-ik kötetének 2-ik füzeté megjelent. Szerkeszté *Szimyei József*, kiadja a Magyar Tud. Akadémia. Ára 1 korona 50 fillér. A terjedelmes füzetben *Halász Ignác* ír a déli-lapp nyelv alakításáról. *Putkány* Szeráfán az írtási osztják szójegyzéket folytatja, *Suhajda Lajos* az Érdy és Jordánszky kódex kétféle magánhangzóiról értekezik, *Simonyi Zsigmond* az Abel-féle szójegyzékről, *Helbrand Árpád* pedig a könyvészetről ír hosszabb dolgozatot. Ezen kívül több kisebb szakközlemény is foglaltatik a füzetben.

Præhistória. *Írta Bibó-Bige György.* E kötetben az ember a történelembeli kor kezdetétől van leírva: ismertetve a kőkorszak, bronzkorszak, a csözütelepek, stb. Végül eszolyva van a történelem előtti kor időrendi táblázata s több képes tábla, melyek præhistóriai fegyverek, eszközök rajzát tüntetik fel. A könyv Szabadkán, Bittermann nyomdájában jelent meg.

Az állatok világa című nagy természetrajzi műnek most jelent meg 28-ik füzeté, melyben a róka különböző fajai vannak bemutatva. Több sikerült metszet és egy színes táblázat élénkíti a különben

NYÁRI SÉTAÖLTÖZÉK.

is nagyon érdekes és sok újat tartalmazó füzetet. «Az állatok világa»-t Méhely Lajos szerkeszti s a *Légrády-testvérek* adják ki. Ára egy füzetnek 80 fillér.

Magyar méhészek zsebnaptára ezímen a jövő évben kézikönyvet ad ki *Pucsek Béla*, a mely bőséges útbiztatással fog szolgálni a méhészeket érdeklő kérdésekben. A 18 íves munka ára 1 korona 20 fillér lesz.

Korvinák a külföldön. *Szell Kálmán* miniszterelnök a külügyminisztérium útján tárgyalásokat folytat a belga kormányval a brüsszeli királyi könyvtárban lévő Korvin-kodex átengedése végett.

A kodexért Ő Felsége hajlandó cserébe adni a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárban lévő és a belga nemzetre vonatkozó néhány okiratot. A magyar kormány még több helyen is tett lépéseket, hogy a Korvinákat haza hozhassa. *Cheltonhamban* Sir Thomas Phillips gyűjteményében két Korvina van, a melyek átengedése iránt már egy ízben alkudozott a kormány a tulajdonossal, de az akkor oly nagy összeget kívánt az átengedésért, hogy a kormány kénytelen volt a vételről lemondani. Most *Szell Kálmán* miniszterelnök újabb ajánlatot tett, de a tulajdonos ezuttal is nagy összeget kér. Mindazonáltal remélhető, hogy az egyezmény mégis létrejön. A *Szerajevói* bosnyák nemzeti múzeumban egy kötet található, ennek megszerzését szintén csere útján óhajtja a miniszterelnök s ezzel kapcsolatban még több kodex tulajdonossal alkudoznak.

A Nemzeti Szalon új kiállítása. A Nemzeti Szalon vezetősége elhatározta, hogy egész éven át folytonosan rendez kiállítást. Most már meg is nyílt a nyári kiállítás 150 teljesen új művel. A kiállítás naponta reggeli kilencz órától esti hét óráig tekinthető meg 50 fillér díj mellett.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A vidéki múzeumok segélyezése. *Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi miniszter, a ki nagy figyelemmel van a vidéki múzeumok és könyvtárak működésére iránt, újabb közel *hetven ezer* koronát utalványozott a közhasznú intézmények segítésére. Az állami segítséget a múzeumok és könyvtárak országos tanácsának javaslata alapján osztották ki a vidéki tudományos és művészeti múzeumok és régiségtárak közt. Több természet tudós külön is kapott állami segítséget, hogy a vidéki múzeumok számára természetrajzi gyűjtést folytathasson.

Ereklye-múzeum a Tud. Akadémia palotájában. Az Akadémia palotájában elhelyezett országos képtár ha átvizsgáljuk a szepművészeti múzeumba, az Akadémia 40,000 korona bértől esnek el. A kormány azonban továbbra is megtartja a helyiséget.

Szó volt róla, hogy a néprajzi gyűjteményeket beveszik ide, de azok itt nem férnének el. A Nemzeti Múzeum igazgatója azt ajánlja, hogy az Akadémia másodemeleti helyiségét ereklye-múzeumnak rendezzék be. A Nemzeti Múzeumban ugyanis tömérdek ereklye-tárgy van, a melyeket ott nem lehet jól elhelyezni. Az Akadémia költszékét át a Deák-szoba, itt lehetne berendezni az *Erzsébet királyné* szobáját a *Széchenyi-, Kossuth-, Eötvös-, Arany- és Petőfi-szobát*. Ezenkívül a kormány ingyen hajlékot adhatna a Kisfaludy-, a Petőfi-, a Filológiai és a Néprajzi Társaságnak, a melyek most széjjel szótartanak működnek s az Akadémia vendégszeretét élvezik. E terv megvalósítása ügyében *Wlassics Gyula* közoktatásügyi miniszter fog dönteni.

MI UJSÁG?

Építkezések a budai várban. A budai vár évről-évre többet veszít tisztaságából. A százados régi házak helyét modern, nagy bérházak vagy paloták foglalják el; a várkapuk eltűntek, a bástyák oldalán, vagy belsejében épült lépcsőzeteket is díszes följárók helyettesítik. A kik szerették Budában, hogy réginek maradt, már szinte megelégtik az átváltozásokat. A legközelebbi időkben ismét nagy átváltozások történnek Budavárbán.

A vár éjszakai részén a pénzügyminisztérium új palotája épül; József főherceg palotája és a volt fejevári kapu közt levő emeletes kis házakat lebontják és helyükre építik majd a palotát a hadtestparancsnokság és a katonai műszaki igazgatóság számára. Ha ez az épület készen lesz, akkor bontják majd le a régi Pálos-kolostort, a melyben ez a két katonai hatóság most van és akkor bontják le a szomszédos várszínházat (egykor templom) is, és az így nyert területen építik fel a miniszterelnökség új palotáját, a mostaninak helye pedig a Szent-György-tér nagyobbtására marad, hogy így emelje Erzsébet királyné ott felállítandó szobrának hatását. A mi a királyi várak építkezését illeti, jelenleg az istálló-épület

külsejét hozzák összhangzásba a várakéval, a melynek középső új része a felette emelkedő óriási kupolával befejezéséhez közeledik. Ezek az átalakítási munkálatok november elsejéig előreláthatólag véget érnek. Öszig a földvármesteri hivatalnak és a várplébániának is át kell költöznie a Stöckl-épületből a várak éjszakai szárnyába, mert a mostani Stöckl-épület helyére építik az új várőrséget, s ennek az általános építőterv szerint már öszre földel alá kell kerülnie. A királyi lak építkezésén kívül, a várbeli új középületek emelésére is évek hosszú sora szükséges. Az új parlamenti palota építésére a mostani költségvetésbe felvett összeget a következő években a kormány az említett építkezések czéljaira szándékozik igénybe venni.

Károly Ferencz József főherceg Magyarországon. Ott főherceg elsőszülött fia, a tizennégy esztendő Károly Ferencz József főherceg e hó 15-én este Bécsből Budapestre érkezett gróf *Wallis* kamarai előljáró társaságában. A fiatal herceg a Hungária-fogadóba szállt, a hol a közös étkezőteremben megvaosorázott, miközben magyarul társalogtak. A fiatal főherceg tiszta kiéjtésel beszél magyarul. Másnap reggel korán kelt és azután sok képes levelezőlapot küldött szét főhercegi rokonainak. Fél tíz órakor az órnaggyal gyalog a városba ment, a honnan délben érkezett vissza a fogadóba s ismét a közös teremben étkezett. Ebéd után *Békés-Csabára* utazott, melynek környékén vadászni készült. A főherceg több nagyobb vidéki várost is meglátogat.

Békés-Csabáról írják: A főherceg július 16-ikán Dobozra érkezett, a hol gróf *Wenckheim Dénes* vendége volt. Másnap korán reggel kihajtatott a dobozi erdőbe és részt vett a tiszteleltre rendezett vadászaton. Délben fényes ebéd volt a dobozi grófi kastélyban, melyen a *Wenckheim-család* tagjain kívül néhány megyebeli előkelőség is részt vett. Délután *aralási ünnepnek* volt tanúja a főherceg. Az aralási ünnepen részt vett tizenöt gabonaszékér, és közel ötszáz ünneplőbe öltözött mezei munkás vonult el a kastély előtt énekelve. Károly főherceg a grófi családdal az erkélyről nézte a szép jelenetet.

NYÁRI ÖLTÖZÉKEK.

Délután hat órakor pünpünp volt a dobozi nagy erdőben, a hol az aratók ökörsütés, táncz és zene mellett mulattak. A főherceg a grófi család tagjaival késő estig ott volt a vigadóknál egy-egy liter bort adatott. A gróf költségére négyezer méter nemzetiszínű szalagot használtak fel a leányok ruháinak díszítésére.

E hó 18-án dében a főherceg *Wallis* gróffal *Debreczenbe* utazott, hova este érkezett meg; a vasutnál báró *Berg* huszárkapitány várta, kihez a főherceg szállott. A Hortobágyot is készült megnézni a főherceg.

Koburg Fülöp hercegnek, a Magyar Földrajzi Társaság védőjének a francia közoktatási miniszter az *Officier de l'instruction publique* jelvényét adta.

A czeplédi *Kossuth-szobor*. A Czepléden állítandó *Kossuth-szoborra* 22 pályamunka érkezett, melyeket a Műcsarnokban állítottak fel. A bírálóbizottság *Kossuth* Ferencz elnöke alatt egyetlen egy munkát sem talált teljesen megfelelőnek, hat azonban kiválasztott közülök és ezek jelégés szerzőit új, szűkebb pályázatra hívja föl. A bizottság szigorosa helyén való, mert már elég gyöngye *Kossuth-szobrot* állítottak az országban.

Verbőczy és *Pázmány* szobrai. A király által ajándékozott szobrok közül *Verbőczy* és *Pázmány* a Kigyó-téren a *Klotild-paloták* és a király palotája előtt állítják föl. Sokan a mellett voltak, hogy mind a kettő ülő szobor legyen. A belügyminiszter beleegyezett a hely megválasztásába, de álló szobrot kíván. A térség építészeti jellegére való tekintetből pedig fehér márványt tart a szobrok megfelelő anyagának.

Lukács Béla siremléke. *Ligeti Miklós* szobrászművész elkészítette *Lukács Béla*nak, a szerencsétlen véget ért kormánybiztosnak siremlékét, melyet *Hegedűs Sándor* kereskedelemügyi miniszter rendelt meg. Az emlék előrészen izmos munkás-alak látható, kezében egy babérral, a mint megkoszorúzza a munka emberének siralmát. A munkásalak mögött másfél méter magas kőoszlop emelkedik. Ez zalatnai terméskőből készült és annak a zalatnai művésziskolának készítménye, melyet a korán elhunyt kormánybiztos kereskedelemügyi miniszterége alatt létesített. A munkás-alak bronzba lesz öntve s a leleplezése még ez évben megtörténik.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Rényi József* egyetemi magántanárt, miniszteri fogalmazót miniszteri segédtitkárrá nevezte ki. A kinevezés a fiatal tudós munkásságát méltányolja, a ki a közgazgatási jog köréből vett könyveivel kiváló helyet küzdött ki magának a magyar irodalmi világban.

Biró Lajos hazatérése. *Biró Lajos*, a természetbúvár, a ki hat évet töltött Ausztrália legjáratalnabb részein, az ausztráliai szigetsegeken és *Új-Guineában*, a honnan tömérdek nagy érdekű tárgyat és mindenféle állatot küldött a Nemzeti Múzeumnak, most visszatérőben van hazájába. *Biró Lajos* el is indult; mivel azonban a levegőváltozáshoz hozzá kell szoknia, nagy útján hosszabb pihenőket tart s így csak a jövő májusban ér Budapestre.

A kormányozható léghajó. Párisban érdekes kísérletet tettek e hó 11-ikén és 12-ikén, kormányozható léghajóval, melynek főtáplálója *Santos Dumont* mérnök. *Dumont* a *Henry Deutch* de la *Meurthe* által kifizetett százezer frankos díjért pályázott.

E hó 11-ikén *Dumont* teljes szélesöndben emelkedett föl a szivar-alakú légi járművel *Saint-Cloudból*, ötször körülrepült a *longchamps* versenytér és a *Trocadéro* fölött és visszatért oda, a honnan felszállt. A léghajó, melynek hajtó- és kormányozókészülékét petroleum-motor hajtja, a mely, miközben fenjárt, olyan zajt csinált, mint egy mozgásban levő automobil-kocsi. A szivar-alakú léghajóról fűgött le a kosár, melyben a főtápláló és egy barátja ült. *Dumont* barátait az első kísérlet sikere nagyon föllekesztette és a mikor le akart szállani, azt kiáltották feléje: — «Az Eiffel-toronyhoz!» A léghajó ismét fölemelkedett, egyenesen az Eiffel-torony felé vette útját, melynek közelében azonban egyik kötele elszakadt. *Dumont* erre a Trocadéronál leszállt, gyorsan kijavította a léghajót és újra az Eiffel-toronyhoz repült, néhányszor megkerülte és visszatért *Saint-Cloudba*, arra a helyre, a honnan eredetileg

Goró Lajos rajza.

RIKKANCSOK. — BUDAPESTI ÉLETRÉP.

fölemelkedett. A megtett út 12 kilométer volt. A míg az első kísérlet így sikerült, másnap július 12-ikén a hivatalos bemutatás nem sikerült. Az első próbánál is a szakértők úgy találták, hogy *Dumont* talánánya a kormányozható léghajót nem vitte tovább, mint *Krebs* és *Renard* műszaki katonatisztek, kiknek léghajója 1884-ben oly feltűnést okozott, de a nagy feladatot meg nem oldotta. A július 12-iki felgyatagot nem volt szélesed. Alig emelkedett föl a léghajó, a hátulsó csavar, melytől a tulajdonképeni kormányzás függ, a levegőben hirtelen megállt, a léghajó irányt veszített és *Dumont* látva, hogy város helyetbe jut, a gömböt hirtelen fölmetsette, mire a léghajó leesett. *Dumont* azt állítja, hogy balsikerét csak az okozta, hogy a petroleum-motor, mely a csavarokat hajtotta, rozslú volt szabályozva és ama reményének adott kifejezést, hogy a hiányos pótlása után a legközelebbi felszállás sikerülni fog.

HALÁLOZÁSOK.

MÁTHÉ ISTVÁN, hegedűművész, meghalt Budapesten, hosszas betegeskedés után, 49 éves korában. A jeles hegedűsnek, ki igazi művész volt, nem vitte szerteszét nevét a hír még az országban. A főváros művészeti körei azonban ismerték képességét, művészi lelkét és ismerték az ország több részén, főleg Erdélyben, a hol gyakorta megjelent hegedűjével. A magyar dalt, magyar zenét szívehatóan tudta megszólaltatni. A rég szép nóták mestere volt, azokat átértézte, minden hangjokat megértette. A klasszikus zenedarabokat is élvezet volt hallani tőle ízléses, választékos előadásában. Évek előtt, mikor még el nem betegeskedett, sok előkelő hangversenyben játszott a fővárosban. Egészen művészi természet lévén, s hozzá még visszahúzódó és természeténél, ideáljai anyagi sikerekhez nem juttatták. *Lecze-órák* vették igénybe idejét, s ha a

nyári időszakban idejével inkább rendelkezhetett, a vidéki ismerős helyeket látogatta meg, hol magyar dalait örömmel hallgatták, s hol anyagilag is könnyebbített magán. Már évek óta rheumás és csúszos nyelvbíttat magán. Már évek óta rheumás és csúszos, bántalmakban szenvedett, sokszor hosszú időközönként kezebe a vonót. Művészi becsúgya és a mindennapi élet gondjai folyton emésztették különben is borogó lelkét. Családjában nem volt, rokonai messze tőle, Hunyadmegyében élnek. Hallgatagon tűrte sorsát. Ideges bajához mellbetegség is járult. Több fővárosi iskolában, a *Ludoviczeumban* is mint zenetanár működött, de ezeket az állásokat többé nem tölthette be. A *Lecze-órák* is elmaradtak. Ellágyatottan a kórházba jutott a nem közönséges művészi adományokkal megáldott ember, s ott is hunyta le szemét. A művészvilág, az ismerősök mély részvéte közt temették el a kőbányai új sírkertben, s *Molnár János* ref. lelkész mondott fölötte szép beszédet.

STILLMAN WILLIAM JAMES, angol hírlapíró és egykori festő halálát jelentik Londonból. Az elhunyt *Kossuth* egyik lelkes tisztelője volt és bizalmas embere *Kossuth*nak, kivel Amerikában ismerkedett meg. *Stillman* az ötvenes évek legelején Magyarországon is járt politikai megbízatással, állítólag, hogy az elásott koronát Orsovánál folktassa és elvigye külföldre. A hatvanas években *New-York* állam egy kis helységébe vonult vissza és filozófiai tanulmányoknak szentelte idejét. Jó idő múlva amerikai konzul lett *Krétában* és itt állására való tekintet nélkül az 1868-69-iki felkelésnek volt egyik mozgató ereje. Innen nemskóra visszatért hazájába; 1876-ban a *Times*-a kiűtött háboru hírére a *Balkanra*, *Montenegróba* küldte. Itt személyes jó barátságba került *Nikita* fejedelemmel. A nyolcvanas években *Rómában* képviselte a *Times*-t. Az öreg úr ekkor már különbözőkódéseivel is feltűnt. Nagyon ócska, hosszú, sárgásbarna kabátot viselt évek során át és mindenüvé, még a parlament karzatára is magával vitte a zsebében egy szelidített kis mokusát.

Stilman nagy és becses irodalmi munkásságot fejtett ki.

Mária Izabella főhercegnő, Trani grófnő meghalt Párisban. Firenzeben született 1834-ben...

Elhunytak még a közlebbi napokban: Id. Frey József, nyug. székesfővárosi igazgató-tanító...

Gróf Stokcauné Baltazzi Evelina, 50 éves korában, Stomfán. — Özv. Tiszújhegyi Ujhelyi Péterné...

Szerkesztői üzenetek.

Budapest, V. P. Az éjszakamerikai Egyesült Államokban még most is igen sok a színes bőrű lakos...

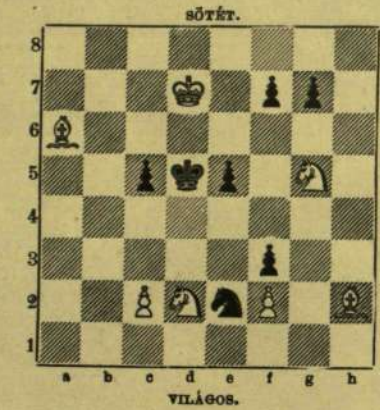
A nagy teremnek tarka ablakán át. Versei fölébe elfelejtett ezimet írni s ezért az elsőnek kezdő sora alatt adjuk meg a választ.

A pipiske. A nyár vége felé fogjuk közölni, a mi kor alkalmivá lesz.

Nem közelíthetők: A halász leánya. Még az önképzőkori szívonulat sem úti meg. — Engedj meghalnom. Nem vagyok én. Bolyha. Ha szeretni tudnék.

SAKKJÁTÉK.

2232. számú feladvány. Salminger J.-től.

Világos indúl a negyedik lépésre matot mond.

A 2216. sz. feladvány megfejtése Sahlberg R.-től.

Table with chess solutions for puzzles 2216 and 2232, including moves like F4-e3, H4-d4, H6-g5.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csomonyán: Németh Péter.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság 25-ik számában közölt képtalány megfejtése: A szív jósága gyakran leküzdhetetlen ellenfeleket képes legyőzni.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Zenemű újdonságok megrendelhetők Klekner Ede zeneműkiadó hivatalában Budapest, VI., Csengery-utca 62/a.

Alapítottatt 1865-ben.

A legjobb bel- és külföldi zongorák, pianók és harmonikumok

Advertisement for Heckenast Gusztáv, piano and organ dealer, located at Budapest, IV. Gizella-tér 2.

Fájdalmas,

kinos és kellemetlen, ha teste bárhol viszket, vagy sörömsz, vagy bőrkéreges, vagy kipállat és kisebesedett. Mindezen bajok teljes megszüntetésére elég egy tégely Erényi-féle Ichtio-Salicyl.

Kitűnő légyfogók.

Hüvelyes enyvépalczák, melyekkel a legyek szobákban, konyhákban, irodákban, tüztekben stb. a legnagyobb kényelemmel néhány perc alatt tisztára összehozhatók.

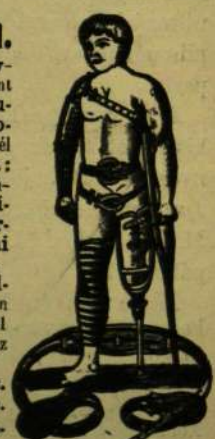
Mig eddig a régi bőrbetegségek, a legkülönbözőbb súlyos idegbajok (neurasthenia, vitustáncz), a sápkór, a női arczot elítéletlenítő patladások...

a PARÁDI ARSEN vízben

(vastartalommal) olyan kincsünk van, mely minden eddigi arsen-vass viznél (Boncego Levico) hatásosabb, könnyebben emészthető s manapság már minthogy legelőbbkelő orvosi tekintélyeink felkarolják a fogyasztók egész serege dícsőri hatásait, hazánkban csaknem kizárólagos keresletnek örvend.

Specialista Sérvkötőkben.

Legjobb és cs. kir. szab. Keleti-féle sérvkötő orvosi tekintélyek véleménye szerint legelőbbel ezen nemben; nem szokor kellemetlen nyomást és eltávolítja azelszerű szerkezettől fogva az eddigi sérvkötők hiányait.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcson Részv.-társ. Irodái: VI. ker., Andrassy-ut 5. (saját házában). 8963

Első magyar üveggyár részvény-társaság

Budapest, V. ker., Ferencz József-tér 8. (Az Akadémia közvetlen közelében). Kukoricza-hűtők és szőlő-mosók, asztali üvegekészletek.

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocsgyára

Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48. Gyárt nagyban előállításra következő új czikkeket

KOTSCHY ERICH

első magy. mech. szőnyeg-kiprolási, szőrmemegóvási és moly-irtási intézet. Nagy mérvben gőzerővel.

LOHR MÁRIA előző KRONFUSZ

csipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézete megnagyobbított erőművi szőnyegporló és szőrmearu megóvó-intézettel.

KNUTH KÁROLY

cs. és kir. fensége József főherceg udv. szállítója. Gyár és iroda: Budapest, VII. ker., Garay-utca 10.

Advertisement for sports equipment including tennis rackets and badminton rackets, mentioning 'ALAPITVA: 1882' and 'VALÓDI ANGOL ÉS AMERIKAI SPORTJÁTEKOK'.

Advertisement for VELOUTINE hair cream, featuring a woman's portrait and text: 'Legjobb és leghírnevesebb pipere hőlgypor: a La VELOUTINE'.

Advertisement for SOMATOSE skin medicine, featuring a woman's portrait and text: 'KIVÁLÓ ERŐSÍTŐ-SZER. 8822'.

Advertisement for SERRAVALLO CHINA-BORA VASSAL, featuring a woman's portrait and text: 'SERRAVALLO 8984 CHINA-BORA VASSAL'.

Advertisement for RÖSER JÁNOS, featuring a portrait and text: 'Budapesti RÖSER tanintézet. Alapítottatt 1853-ban. — Tanulók száma 15,733.'

Advertisement for GANZ ÉS TÁRSA, featuring a portrait and text: 'GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTÓDE ÉS GÉPGYÁR RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.'

Large advertisement for HENNEBERG-Selyem, featuring a woman in a dress and text: '„Henneberg-selyem” HENNEBERG G. selyemgyáros Zürichben.'

